

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

**SOUČASNÝ SOCIOLEKT V OBLASTI
SPORTOVNÍ STŘELBY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vlasta Bartoníčková

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. června 2021

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji doc. PaedDr. Heleně Chýlové, Ph.D. za její odborné rady a individuální přístup při vedení této práce. Děkuji všem respondentům za ochotu, věnovaný čas a poskytnuté informace obzvláště během předvýzkumného rozhovoru. Vřelé díky patří také mé rodině a přátelům za veškerou jejich podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	1
1.1 CÍL PRÁCE.....	1
1.2 METODY PRÁCE.....	1
1.3 PRACOVNÍ HYPOTÉZY.....	3
TEORETICKÁ ČÁST.....	4
2 STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA.....	4
2.1 SPISOVNÁ ČEŠTINA.....	4
2.2 HOVOROVÁ ČEŠTINA.....	5
2.3 OBECNÁ ČEŠTINA.....	5
2.4 INTERDIALEKTY.....	5
2.5 DIALEKTY.....	6
2.6 PROFESNÍ MLUVA.....	6
2.7 SLANG.....	6
2.8 ARGOT.....	6
3 SOCIOLEKT.....	8
3.1 ETYMOLOGIE TERMÍNU SLANG.....	8
3.2 DEFINICE SLANGU.....	9
3.3 JAZYKOVÉ ASPEKTY SLANGU.....	10
3.3.1 Nespisovnost.....	10
3.3.2 Komunikativní funkčnost.....	10
3.3.3 Systémovost.....	10
3.3.4 Pojmová diference.....	11
3.3.5 Stav odborné terminologie.....	11
3.3.6 Vyjadřování expresivity.....	11
3.3.7 Mluvené jazykové projevy.....	11
3.4 MIMOJAZYKOVÉ ASPEKTY SLANGU.....	11
3.4.1 Stupeň uzavřenosti určitého prostředí.....	12
3.4.2 Věkové a sociální složení příslušníků určitého prostředí.....	12
3.4.3 Psychické faktory.....	12
3.5 ZÁJMOVÁ A PROFESNÍ MLUVA.....	13
4 ZPŮSOBY TVOŘENÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ.....	15
4.1 TRANSFORMAČNÍ POSTUPY.....	15
4.1.1 Odvozování.....	15
4.1.2 Skládání.....	15
4.1.3 Zkracování.....	16
4.1.4 Mechanické krácení.....	16
4.1.5 Překrucování.....	16
4.1.6 Univerbizace.....	16
4.2 TRANSPOZIČNÍ POSTUPY.....	17
4.2.1 Metaforizace.....	17
4.2.2 Metonymizace.....	17
4.2.3 Frazeologismy.....	17
4.2.4 Přejímání.....	18
4.2.5 Nejasný původ.....	18
4.3 SYNONYMIE A POLYSÉMIE.....	18
4.3.1 Synonymie.....	18
4.3.2 Polysémie.....	19
5 PROSTŘEDÍ SPORTOVNÍ STŘELBY.....	20
5.1 STRUČNÁ HISTORIE STŘELBY NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	20

5.2 CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ	21
5.3 UŽIVATELE SLANGU	22
PRAKTICKÁ ČÁST	23
6 TŘÍDĚNÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ	23
6.1 JAZYKOVÁ CHARAKTERISTIKA	23
6.1.1 Substantiva	23
6.1.2 Adjektiva	23
6.1.3 Verba	23
6.2 SÉMANTICKÉ SKUPINY SOCIOLEKTISMŮ	24
6.2.1 Názvy osob	24
6.2.2 Názvy střeliva	24
6.2.3 Názvy zbraní	24
6.2.4 Názvy částí zbraně	25
6.2.5 Názvy příslušenství ke zbraní	25
6.2.6 Názvy střeleckého vybavení a pomůcek	25
6.2.7 Názvy místní	25
6.2.8 Názvy vybavení střelnice	25
6.2.9 Názvy disciplín, soutěží a střeleckých poloh	26
6.2.10 Názvy dějů	26
6.2.11 Názvy vrcholových středisek, organizací a související	26
6.2.12 Názvy ostatní	26
6.3 TŘÍDĚNÍ PODLE ZPŮSOBŮ TVOŘENÍ SOCIOLEKTŮ	26
6.3.1 Transformační postupy	27
6.3.2 Transpoziční postupy	27
6.4 TŘÍDĚNÍ PODLE VÝZNAMOVÝCH VZTAHŮ	28
6.4.1 Synonymie	28
6.4.2 Polysémie	28
SLOVNÍK SOCIOLEKTISMŮ	30
STAVBA HESLA	30
ZÁVĚR	45
RESUMÉ	48
SEZNAM LITERATURY	49
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Ve střeleckém prostředí jsem se jako dcera tehdejšího příslušníka ozbrojených složek pohybovala odjakživa, přesto mé intenzivní působení v tomto sportu nastalo až při nástupu na druhý stupeň základní školy, což je nyní více jak dvanáct let. Díky dosažení profesionální úrovně se na střelnici pohybuji téměř každý den, a to i v době koronavirové krize.

Sportovní střelba je přes svou úspěšnost v České republice bohužel stále opomíjeným sportem. Důsledkem této situace střelecké mluvě rozumí poměrně úzká skupina lidí. Ze svých začátečnických let si velmi živě vybavuji své zmatení a neorientovanost v mluvě ostatních sportovců, a tak mě možnost zabývat se střeleckým sociolektem hlouběji zaujala.

Během studia odborné literatury jsem zjistila, že se střeleckým sociolektem zabývá pouze jedna publikace. Toto zjištění pouze utvrdilo můj názor na zpracování tohoto tématu.

Velmi důležitým krokem je ihned zpočátku vymezit okruh zaměření. Střelba se dělí na mnoho dalších podskupin (kulové a brokové zbraně, dlouhé a krátké, atd.), přičemž výchozí pro tuto práci bude oddělení kulových dlouhých zbraní – vzduchová puška a malorážná puška.

CÍL PRÁCE

Cílem práce bylo získat dostatečné množství jazykového materiálu, analyzovat jej a vytvořit slovník, který může sloužit nejen začátečnickům k orientaci v oblasti puškových disciplín, nýbrž i profesionálům rozšířit slovní zásobu o pojmenování, s nimiž se případně nesetkali.

METODY PRÁCE

Nejprve jsem použila metodu studijní, následně jsem se v teoretické části věnovala stratifikaci národního jazyka, sociolektům s výrazným zaměřením konkrétně na slang, tedy jeho etymologii, definici a jazykové a mimojazykové aspekty, dále tvoření těchto sociolektů včetně vymezení postupů a v neposlední řadě charakteristice střeleckého prostředí včetně historie. Praktická část sestávala z morfologické charakteristiky zkoumaného jazykového materiálu, dělení názvů podle sémantických skupin, způsobů tvoření slangových názvů a významových vztahů. Výsledkem byla tvorba slovníku.

Jak bylo již v úvodu naznačeno, střelecký slang se objevuje pouze v porovnání s volejbalem v článku Marie Terčové (*Západočeská vlastivěda*, 1992), jež pořídila záznamy na magnetofonový pásek během soustředění reprezentačního družstva ČSSR v Plzni na střelnici v Lobzích. Jazykový materiál k analýze byl získán prostřednictvím dotazníkového šetření, sekundárně excerpčí (z výše zmíněného článku) a jako předvýzkum jsem využila metodu poslechu. Před vytvořením dotazníku jsem využila metodu řízeného rozhovoru se dvěma střelci, pohybujícími se v daném prostředí přibližně stejně dlouhou dobu (minimálně deset let), ke kterému došlo v lednu a v únoru roku 2021. Na základě získaných informací byl vytvořen online dotazník přes službu Google Forms, jenž byl po drobné korekci rozeslán mezi sportovce vrcholových středisek.

Ačkoli vycházejí časopisy jako např. *Střelecká revue* nebo *Zbraně*, žádný není pro sběr dat vhodný nejen kvůli odbornosti, ale také pro jejich zaměření. Několika dotazovanými jedinci mi byl doporučen časopis *Trefa*, avšak přes veškerou snahu se mi nepodařilo sehnat ani jeden výtisk a jeho redaktor odmítl participovat při zpracovávání bakalářské práce kvůli současné epidemiologické situaci.

V období březen až červen roku 2021 probíhal sběr jazykového materiálu. Odpovědělo celkem 28 respondentů, 14 žen a 14 mužů, z nichž 7 ohodnotilo svou úroveň jako amatérskou. Stalo se tak u členů dorostenecké reprezentace, jimž prozatím nebyla nabídnuta pracovní smlouva. Tato skutečnost je vedla k ohodnocení své úrovně jako amatérské.

Jako další jsme využili metodu komparace se slovníkovými příručkami. Sběr zpočátku obsahoval významné množství jazykového materiálu, jehož počet se ovšem znatelně snižoval během ověřování konkrétních hesel ve Slovníku spisovného jazyka českého, Internetové jazykové příručce a učebních textech pro studenty FTVS UK¹ (Brych, 2008). Při této kontrole jsem došla ke zjištění, že mnoho sesbíraných výrazů jsou termíny, jako např. *botka*, *čočka*, *dioptra*, *dopadiště*, *lapač*, *miřidla*, *nástřel*, *rám*, *tunel*, *zbroják*. Celkově bylo nashromážděno 222 slangismů.

Při verifikaci jsem také využívala Výběrový slovník českých slangů (Hubáček, 2003), zejména pro určení interslangismů, k čemuž jsem zároveň využila metodu řízeného rozhovoru se sportovci věnujícími se hokeji, tenisu, aj.

---

¹ FTVS UK – Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy

PRACOVNÍ HYPOTÉZY

Práce bude vycházet z následujících hypotéz:

- 1.: Ve střeleckém slangu převažují jednoslovná pojmenování nad víceslovnými.
- 2.: Jazykový materiál střeleckého slangu obsahuje vzhledem k charakteru prostředí a druhu komunikace malé množství sloves.
- 3.: Ve střeleckém slangu pozorujeme nižší výskyt homonymie než polysémie.

TEORETICKÁ ČÁST

2 STRATIFIKACE NÁRODNÍHO JAZYKA

Český národní jazyk je dle Nového encyklopedického slovníku češtiny² charakterizován jako jazyk domácích obyvatel historických zemí Čechy, Morava, české části Slezska, ale také Čechů žijících v zahraničí, představující široký soubor výrazových prostředků, který je možno nazírat jak z hlediska čistě lingvistického, tak z hlediska komunikačního s ohledem na to, jaké typy komunikačních potřeb jeho jednotlivé složky plní, a konečně i s ohledem na aspekty sociolingvistické.

V obecné rovině existuje model stratifikace, který diferencuje její složky na jazyk spisovný, interdialekty a dialekty. Autoři se však neshodují v začlenění útvarů národního jazyka do tohoto modelu, což se projevuje např. v rozdílném chápání hranice mezi spisovnou a hovorovou češtinou. „Rozdílné je také chápání jednotlivých útvarů, tj. pod stejným označením se nemusejí skrývat totožné pojmy.“ (Krčmová 2000)

Národní jazyk je rozdělen na útvary strukturní a nestrukturní. Strukturní se dělí na standardní, do nichž patří spisovná a hovorová čeština, a nestandardní, kam se řadí obecná čeština „vyššího typu“ (uplatňuje se zejména v mediálních textech), interdialekty a dialekty. Nestrukturní útvary se realizují především na bázi některé jazykové roviny, v současné době zejména obecné češtiny. Jsou zastoupeny specifickými soubory lexémů a sociolekty, jež reprezentuje profesní mluva, slang a argot.

SPISOVNÁ ČEŠTINA

Je popisována jako „systém jazykových prostředků, které jsou celonárodně užívány především v psané formě a v oficiálních projevech mluvených. Je centrálním regulovaným útvarem národního jazyka, kodifikovaným v mluvnících, slovnících, pravidlech pravopisu a výslovnosti.“³ Mimo jiné je jediným kodifikovaným útvarem.

Přes svou zdánlivě jasnou strukturu jde o útvar nestejnorodý a zároveň funkčně, stylově, regionálně rozvrstvený. V jeho centru stojí prostředky neutrální, které jsou uplatnitelné v libovolném typu komunikace. Dále do něj spadají prostředky knižní, uplatňující se především v umělecké tvorbě, odborných textech nebo také

² KRČMOVÁ, Marie, CHLOUPEK, J. *Národní jazyk*. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/NÁRODNÍ_JAZYK

³ NEBESKÁ, I. *Spisovná čeština*. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/SPISOVNÁ_ČEŠTINA

slavnostních projevech. Hovorové prostředky se objevují častěji v mluvené podobě, zejména při pracovních seminářích, či jiných méně formálních situacích. V neposlední řadě zastupují tento útvar prostředky expresivní, prostředky současného spisovného úzu, nová slova, a pokud je na ně nahlíženo z hlediska časového, vymezují se samostatně archaismy s historismy.

HOVOROVÁ ČEŠTINA

Zachycuje jevy mluveného jazyka, jež jsou na hranici spisovnosti. Původně měla za úkol zmírnit napětí mezi územ a kodifikovanou normou. V pozdějších letech byla projevována snaha o její kodifikaci, která vyústila pouze v popis jednotlivých prvků, nikoli však celého systému. Dnešní chápání hovorové češtiny nevychází z hlediska útvaru, hovorová čeština je spíše vymezována jako jeden z krajních pólů češtiny spisovné, v opozici proti jazykovým prostředkům knižním.

OBEČNÁ ČEŠTINA

„Zvláštní vrstvu slovní zásoby představují slova obecné češtiny, útvaru původně interdialektického, dnes však všeobecně užívaného v běžné mluvě.“⁴ Pro starší lingvistiku znamenala synonymum k *obecný jazyk* nebo *lidový jazyk*. Nespadala do kategorie spisovného jazyka, ale ani lokálního nářečí.

Podobně jako tomu bylo u hovorové češtiny, ani obecná čeština není kodifikována. Ve slovnících je ovšem možné nalézt její prvky, jež jednotliví autoři s ohledem na koncepci slovníku zařadili.

INTERDIALEKTY

Interdialekty, někdy také označovány pojmem nadnářečí, jsou „nestabilizované útvary národního jazyka představující poslední vývojové stádium tradičních teritoriálních dialektů.“⁵ V dnešní době tvoří základ této kategorie především městská mluva, která se formovala v posledních desetiletích v souvislosti s vyšší mírou urbanizace měst.

---

⁴ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA Marek a RUSÍNOVÁ Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*, s. 93.

⁵ ŠIPKOVÁ, Milena. *Interdialekt*. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/INTERDIALEKT>

DIALEKTY

Zpravidla jde o označení útvarů užívaných na geograficky vymezeném území. „Vztahují se k běžnému životu a jsou obrazem vývoje národního jazyka. S jeho vývojem a se změnou společenských i ekonomických podmínek pozvolna zanikají mnohá jejich úzce lokální specifika a formují se interdialekty.“⁶

Příruční mluvnice češtiny představuje takto teritoriálně vymezenou slovní zásobu jako „dialektismy, případně jako regionalismy, konkrétně moravismy nebo čechismy, pokud jsou typická v podstatě pro celou oblast Moravy nebo Čech. Oblastní výrazy bývají často chápány jako regionální spisovné varianty.“⁷

PROFESNÍ MLUVA

Popisuje prostředky typické po konkrétní profesi. Vzhledem k tomu, že vznikají na různých místech a v kolektivech různé velikosti, není profesní mluva jednotná. V praxi se proto projevuje rozdílnými výrazy pro označení téže skutečnosti v jedné profesi napříč regiony.

SLANG

Slang lze rozdělit na profesní a zájmový. Profesní slang představuje jednoznačný, rychlý a úsporný dorozumívací prostředek. Naproti tomu zájmový je typický pro skupiny mladšího věku spojených konkrétním neprofesním zájmem, jejichž uživatelé se často mění. Projevy tohoto útvaru mohou mít expresivní charakter, jenž staví prostředky mimo spisovnou oblast.

ARGOT

„Argot znamenalo v žargonu žebráků v r. 1628 sdružení žebráků, cikánů a kapesních zlodějů; význam „speciální jazyk (takových skupin)“ je doložen už na konci téhož století.“⁸

Dnes představuje mluvu uzavřené či odmítané skupiny stojící vně nebo na okraji společnosti. Dominantní účel spočívá v tvoření krycích pojmenování chránících

⁶ KLOFEROVÁ, Stanislava. *Dialekt*. In: KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (eds.). [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/DIALEKT>

⁷ GREPL, Miroslav, KARLÍK, Petr, NEKULA Marek a RUSÍNOVÁ Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*, 2008, s. 93.

⁸ KOPEČNÝ, František. Naše řeč, ročník 64 (1981), číslo 2, s. 76-80. [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>>

před nezasvěcenými posluchači, ale v případě vnitřního členění skupiny i před činiteli z vlastních řad.

3 SOCIOLEKT

Termín sociolekt neboli sociální dialekt definovaný Jaroslavem Hubáčkem představuje stále sílící a rozvíjené „specifické vrstvy slovní zásoby národního jazyka, realizované na mluvnické bázi některého strukturního útvaru národního jazyka, v současnosti nejčastěji obecné češtiny.“⁹ Dříve pod pojem sociolekt sdružoval profesionalismy a slangismy v užším pojetí, nově však vymezuje pojem sociolekt jako nadřazený pro slang, profesní mluvu a argot.

Slovník nespisovné češtiny uvádí, že „sociolekt jako jazyk určité sociální skupiny se od národního jazyka odlišuje převážně slovní zásobou, frazeologií a sémantickými dominantami. Nejsou nikdy jedinou formou jazyka svých mluvčích, slouží pouze jako doplňkový prostředek komunikace v určitém sociálním nebo profesním uskupení.“¹⁰

Sociální dialekty dokládají aktuální potřebu lexikální diferenciaci a jsou projevem jazykové ekonomie mluvené formy. V souvislosti s touto potřebou se rozmáhá termín sociolektologie. Objevuje se jako součást sociolingvistiky, vědní disciplíny zabývající se dle Encyklopedického slovníku češtiny¹¹ vzájemnými vztahy jazyka a společnosti. Jejím úkolem je ukázat společnou proměnu jazykových a sociálních struktur a pokud možno ukázat kauzální vztahy v jednom či druhém směru. Předmětem sledování sociolektologie je řečové chování jako výsledek sociální role komunikantů, jejich reagování na konkrétní sociální normy, postoje a hodnoty.

Jak bylo v úvodním odstavci uvedeno, v lingvistice pod pojem sociolekt spadají termíny slang, profesní mluva a argot. Následující kapitoly budou věnovány problematice slangu, jež je pro tuto práci stěžejní.

ETYMOLOGIE TERMÍNU SLANG

Slovo slang pochází z Anglie 18. století, přičemž původně označovalo jazyk vulgární. „Má pravděpodobný původ v anglickém s'language (= něčí jazyk, např. soldier's language = mluva vojáků); sovětský lingvista Makovskij však upozorňuje i na další možnosti výkladu: slovo slang pochází z cikánštiny, z norštiny, nebo ze severoanglických

⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. K současnému stavu zkoumání sociolektů. *Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008*, s. 4.

¹⁰ HUGO, Jan. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*, s. 11.

¹¹ KARLÍK, Petr, NEKULA Marek a PLESKALOVÁ Jana. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 432.

dialektů.“¹² Někteří lingvisté zastávají názor, že tento anglický výraz skandinávského původu pochází ze jména „sling“, překládaného jako házet, nebo vrhat. Původně slovo značilo lstivý a zpěvavý žebrácký jazyk.

DEFINICE SLANGU

V současné době lze hovořit o mluvě nespisovného charakteru, zastoupené řadou dalších pojmenování: hantýrka, sociální nářečí, žargon, vrstevná mluva, aj., typické pro určitou skupinu lidí se společným zájmem. Z důvodu různosti názorů ohledně chápání obsahu a rozsahu však nelze určit jednoznačnou a přesnou definici, proto budou v následujících odstavcích některé z nich uvedeny.

V České mluvnici slangem Havránek s Jedličkou rozumí „soubor jistých speciálních názvů a obrátů, kterých se užívá v běžném styku mezi členy pracovního nebo zájmového společenství kromě příslušné terminologie. Tyto speciální názvy a obraty, jimž se obecně říká slangové výrazy, vznikají z důvodů věcných i expresivních a na rozdíl od běžného výraziva se ve společenském styku mimo dané společenství neuplatňují buď vůbec, nebo jen velmi omezeně.“¹³

Lumír Klimeš ve svém Komentovaném přehledu uvádí nikoliv definici, nýbrž charakteristiku Jana Chloučka: „Podstatou jeho vytváření je jazyková hra; tím se liší od profesionální mluvy, i když v předchozích případech splývají. Čerpá především z metaforického vyjadřování a z náhodných aktualizací, nejčastějším slovtvorným postupem je zkracování slov a z hlediska pojmenovávání se prosazuje jednoslovnost. Využívá např. i zvukových osobitostí (intonace, tempa, dynamiky řeči apod.).“¹⁴

Dalším je pojetí Václava Křístka, podle něhož „existuje dvojí pojetí pojmu slang: a) pojetí širší, zahrnující jak specifický dorozumívací útvar příslušníků určité profese (tedy to, co se často označuje jako mluva profesionální), tak také mluvu uzavřených společenských skupin, jejichž pojičkem jsou hlavně společné zájmy, a b) pojetí užší, rezervující označení slang jen pro specifický dorozumívací útvar zájmových skupin.“¹⁵

S velmi unikátní myšlenkou přišel zakladatel moderního českého bádání o slangu, František Oberpfalcer, tedy, že „slang je znakem příslušnosti k dané společenské skupině.

¹² HUBÁČEK, Jaroslav. *O Českých slanzích*, s. 9.

¹³ KLIMEŠ, Lumír. *Komentovaný přehled výzkumu slangu v Československu, v České republice a Slovenské republice v letech 1920-1996*, s. 4.

¹⁴ Tamtéž, s. 4.

¹⁵ KLIMEŠ, Lumír. *Komentovaný přehled výzkumu slangu v Československu, v České republice a Slovenské republice v letech 1920-1996*, s. 5.

Zpravidla je to také projev jistého jazykového sportu.“¹⁶ Tento přístup inspiroval nejen Jana Chloupek, ale také i Jaroslava Hubáčka.

Zcela odlišným pohledem disponuje Adolf Kellner zastávající názor, že „to, co je charakterizuje je především soubor specifických výrazů postrádající jazykovou samostatnost. Jsou tedy odsouzeny k pozvolnému umírání.“¹⁷ Toto tvrzení však vyvrátil vzrůstající zájem o sociolekty.

Lumír Klimeš dělil slang na profesní a zájmový, dále slang definoval jako nespisovný útvar jazyka funkčně spjatý se zájmy nebo prací konkrétní skupiny, a jehož lexikální jednotky, ať profesionální či zájmové, jsou nespisovného rázu.

JAZYKOVÉ ASPEKTY SLANGU

V následující kapitolách vycházejících z Hubáčkova dělení budou jednotlivě představeny jazykové aspekty slangu, a to v následujícím pořadí: nespisovnost, komunikativní funkčnost, systémovost, snaha o pojmovou diferenciaci, stav odborné terminologie, vyjadřování expresivity a mluvené jazykové projevy.

NESPISOVNOST

Předně je nutno upozornit na nestejnou míru nespisovnosti u všech výrazů. Slangové názvy jsou vnímány jako souznačná (synonymní) pojmenování ke spisovným pojmenováním, ovšem nejčastěji termínům. Některé jsou tedy vyloženě nespisovné, jiné se pohybují na hranici spisovnosti.

KOMUNIKATIVNÍ FUNKČNOST

Předností slangových výrazů je jejich komunikativní funkčnost. Cílí na nejvýstižnější, nejstručnější a nejjednoznačnější pojmenování dané skutečnosti. Základem toho aspektu je univerbizace, jež se primárně uplatňuje odvozováním, skládáním, zkracováním a sekundárně za pomoci metaforických, metonymických a ojedinele i u přejatých názvů. Působení univerbizace lze doložit nízkou frekvencí výskytu souslovných pojmenování.

SYSTÉMOVOST

Systémovost není v jazyce na rozdíl od strukturních útvarů národního jazyka příliš patrná, ale přesto se mezi nimi dá sledovat závislost. Lze ji spatřit uvnitř

¹⁶ Tamtéž, s. 6.

¹⁷ HUBÁČEK, Jaroslav. *O Českých slanzích*, s. 13.

jednotlivých slangů či v rovině obecně slangové, tedy tam, kde se výrazně uplatňuje expresivita a jazyková hravost.

POJMOVÁ DIFERENCIACE

V souvislosti s tímto termínem lze hovořit pouze o snaze, která může být dle Jaroslava Hubáčka „ve srovnání s odborným vyjádřením větší či menší v souladu s pojmenovacími potřebami v pracovním nebo v zájmovém prostředí.“ „Jindy se pojmová diference projevuje jako averze vůči tomu, co je mimo prostředí časté a v daném prostředí málo výrazné.“¹⁸

STAV ODBORNÉ TERMINOLOGIE

Podmínky pro praktické užívání odborného názvosloví nejsou ve všech pracovních a zájmových prostředích stejné. Terminologie tradičních řemesel a technických oblastí byla postupně dotvářena až od dvacátých let minulého století. Některé slangové výrazy německého původu byly nahrazeny, ale z mimojazykových důvodů, konkrétně kvůli politické situaci před vznikem samostatného Československého státu, se jich značné množství zachovalo. Naproti tomu česká terminologie nestrádala v odvětvích netradičních.

VYJADŘOVÁNÍ EXPRESIVITY

Podobně jako tomu bylo u pojmové diference, nelze hovořit o vyjadřování expresivity jinak než o snaze. „Ve vrstvě slangových výrazů vedle sebe existují výrazy nociónální, neexpresivní, sloužící pouze potřebě věcného pojmenování a výrazy obsahující různě intenzivní příznak expresivity.“¹⁹

MLUVENÉ JAZYKOVÉ PROJEVY

Z jazykového hlediska je podstatou jejich tvoření snaha vyhovět specifické povaze mluvených projevů, čemuž napomáhá fakt, že jde zpravidla o pojmenování popisná, motivovaná, nikoli značková, nemotivovaná.

MIMOJAZYKOVÉ ASPEKTY SLANGU

Hubáček zastává názor, že tyto aspekty nejsou jednotné, v různých slanzích se zároveň mohou uplatňovat s rozdílnou intenzitou a člení se podle stupně „uzavřenosti“ určitého prostředí, věkového a sociálního složení příslušníků určitého prostředí, psychických faktorů.

¹⁸ HUBÁČEK, Jaroslav. *O Českých slanzích*, s. 23.

¹⁹ Tamtéž, s. 25.

STUPEŇ UZAVŘENOSTI URČITÉHO PROSTŘEDÍ

Každé prostředí má rozdílné podmínky pro tvorbu slangových výrazů a jejich užívání. Prostředí uzavřené veřejnosti, tedy oproštěné od vlivů vnějšího okolí, se vyznačuje ustálenými výrazy a častějším výskytem prostředků, přičemž častější výskyt je podnícen intenzivnějším stykem určité skupiny lidí. Z méně uzavřených prostředí částečně pronikají prostředky mimo jeho rámec, nejsou patřičně ustálené a výskyt slangismů je řidší.

Podstatnou roli představuje „stáří prostředí či zájmové činnosti, tradice a rychlost rozvoje.“²⁰ Starší prostředí se vyznačují vyšším obsahem výrazů, avšak některá mohou být spolu se svými slangy na ústupu nebo již zanikly, např. vorařství. V současné době je možné tyto názvy sledovat pouze z literatury, hovoříme o nich tedy jako o zastaralých.

VĚKOVÉ A SOCIÁLNÍ SLOŽENÍ PŘÍSLUŠNÍKŮ URČITÉHO PROSTŘEDÍ

Věkové složení příslušníků konkrétního slangového prostředí zastává též důležitou roli. Zejména v prostředí vojenském, studentském, sportovním, aj., se ve vyšší míře vyskytují mladí lidé, pro něž je typická snaha o vtipné, ojedinělé, expresivní vyjádření. Pro taková prostředí je charakteristické častější střídání příslušníků.

Sociální složení představuje koexistenci lidí různých zájmů, vzdělání a povahového založení vedle sebe. Dosažené vzdělání při užívání slangu nehraje významnou roli.

PSYCHICKÉ FAKTORY

Důležitou úlohu ve slanzích představují psychické faktory, projevující se „hlavně dvojitým způsobem: jednak jako snaha příslušníků určitého prostředí o jazykové vyjádření výjimečnosti provozované činnosti, jednak jako snaha o rychlé začlenění do prostředí nebo i demonstrování příslušnosti k němu, a to i mimo specifické slangové prostředí. V druhém případě jde o jev častý u lidí nově se do prostředí dostávajících.“²¹

²⁰ HUBÁČEK, Jaroslav. *O Českých slanzích*, s. 25.

²¹ HUBÁČEK, Jaroslav. *O Českých slanzích*, s. 26.

ZÁJMOVÁ A PROFESNÍ MLUVA

Slang lze chápat ve dvojitěm pojetí – užším a širším. Užším pojetím se rozumí pouze lexikální specifika zájmové komunikace, kdežto pojetí širší zahrnuje do slangu prostředky z prostředí zájmového i pracovního, známého pod méně přesným názvem *profesní mluva*. Pojetí slangu se však vyvíjelo a dnes převažuje Hubáčkovovo vymezení nadřazeného pojmu sociolekt zahrnující slang, profesní mluvu a argot.

Na problematice a nejednotné zaznamenání hranice mezi slangismy a profesionalismy (v užším smyslu) upozornil Jaroslav Hubáček, jenž základně diferencuje pracovní komunikaci jako jednoznačný, rychlý a úsporný dorozumívací prostředek. Naproti tomu stojí zájmová komunikace, snažící se vyjádřit expresivitu, emocionalitu či jazykovou hravost. Rozdíl mezi těmito komunikacemi je zastírán existencí takových činností, jež jsou pro jednu skupinu zájmem a pro druhou profesí. „Při rozlišování profesionalismů a slangismů se výhodněji uplatňuje především onomaziologická motivace. Profesionalismy lze označit za nespisovné názvy terminologické povahy, tyto jsou motivovány důvody ryze věcnými, zejména snahou o výrazovou úspornost. Jde o názvy povahy nociónální, jež zpravidla nejsou členy synonymních řad, mnohé z nich stojí na okraji spisovnosti.“²² Takovými názvy jsou např. univerbizovaná pojmenování. Slangismy jsou v užším smyslu zastupovány citově příznakovými synonymními názvy, avšak ve smyslu širším obsahují ve srovnání s profesionalismy nebo oficiálními termíny příznak expresivity.

Nejednoznačné stanovení hranice mezi slangismy a profesionalismy však není ojedinělým problémem tohoto rázu. Miloslav Vondráček zastává názor, že „termín profesní mluva bývá používán téměř jako synonymum pro slang, snad s přetrvávajícím předpokladem, že zájmová, resp. oborová spřízněnost je totožná se spřízněností sociální. Hranice mezi slangem a profesní mluvou je zastřena rovněž tím, že formálně identické jazykové prostředky lze dokumentovat v kontrastním prostředí (u studentů i učitelů).“²³

Dokladem prolínání zájmového a profesního prostřední je i sportovní slang. Běžně jej využívají například sportovci, trenéři, hráči, závodníci, rozhodčí, funkcionáři, sportovní novináři, komentátoři, diváci nebo pouzí příznivci sportu. Přestože každé sportovní odvětví disponuje odbornou terminologií, převládá zejména snaha o expresivní úsporné

²² HUBÁČEK, Jaroslav. *Kapitoly o sociolektech a sociolektologii*, s. 18.

²³ VONDRÁČEK, Jaroslav. Funkční diferenciacie slangu a profesní mluvy. *Sborník přednášek z 7. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-25. září 2003*, s. 17-18.

a jednoduché vyjádření, ale i potřeba nahradit odborné názvosloví. Důvody těchto snah či potřeb mohou být různé – názvosloví může být příliš komplikované a složité nebo úplně chybět. „Praktické zkušenosti se sportovním slangem ukazují, že se v oblasti sportu stírají hranice mezi slangem zájmovým a slangem profesním. Sportovní slang proniká stále více do povědomí uživatelů češtiny, působí změny ve slovní zásobě spisovného jazyka, a vyvíjí tlak na jeho normu. Porušuje též hranice prostředí svého vzniku, a proto například některá slangová pojmenování jsou již dnes považována za spisovná.“²⁴

---

²⁴ KLIMEŠ, Lumír. *Západočeská vlastivěda*, s. 205.

4 ZPŮSOBY TVOŘENÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ

K obohacování slangů (zastoupených výhradně podstatnými jmény a slovesy, méně přídavnými jmény a mnohem řidčeji příslovci) dochází totožnými pojmenovávacími postupy, jako u ostatních útvarů národního jazyka, rozlišují se tedy konkrétně dva – transformační a transpoziční. Transformační postupy zahrnují tvoření za pomoci odvozování, skládání, zkracování, mechanického krácení, překrucování či univerbizace. Naproti tomu transpoziční postupy představují sémantické tvoření, jímž se rozumí metonymické a metaforické pojmenování, tvoření frazeologismů (víceslovných názvů) a přejímání.

TRANSFORMAČNÍ POSTUPY

Slovotvorné postupy, rozšiřující slovní zásobu národního jazyka.

ODVOZOVÁNÍ

Jinými slovy derivace, je způsob tvoření slov, při němž dochází k odvození od motivovaného, existujícího, slova za pomoci slovotvorného formantu. Mezi základní procesy derivace patří prefixace, sufixace, kombinovaný prefixálně-sufixální postup, konverze (koncovkové tvoření), prefixálně-konverzní postup, transprefixace, transsufixace, ale fungují také méně obvyklé postupy jako desufixace či deprefixace.

Ve slangu je zastoupené především sufixální derivací (příponovým odvozováním) s primárním uplatněním přípon produktivních. Odvozená podstatná jména lze řadit do následujících kategorií, vydělujících názvy: osob (činitelské, konatelské, přechýlené), prostředků, nositelů vlastnosti, dějů a zdrobnělé názvy. Ačkoli národní jazyk disponuje značným množstvím přípon, uplatňují se při odvozování jen některé z nich, přičemž tyto přípony zároveň slouží univerbizaci. V porovnání s podstatnými jmény jsou slangová slovesa odvozená zastoupena méně, ale změna spočívá v užívání nejen sufixální, nýbrž také prefixální derivace. Odvozená přídavná jména slangová se vyskytují jen zřídka.

SKLÁDÁNÍ

Skládání je oproti odvozování méně frekventovaný způsob tvoření slov snažící se o vytvoření jednoslovného vyjádření vzniklého z původního pojmenování víceslovného spojením slovních základů. Nejčastěji se lze setkat se složeninami využívajícími mezinárodní slovní základy, zároveň tvoří přechod k odborným názvům. Dělí se na čisté (složeniny se tvoří pouze skládáním, zadní člen se shoduje formou i obsahem se slovem motivujícím a k němu připojený přední člen má podobu slovotvorného základu), vlastní

(složeniny, jež nelze rozdělit na samostatná slova) a nevlastní (složeniny vzniklé přímým sloučením, jež je možné formálně rozdělit na volná spojení slov; při tomto tvoření jde spíše o úpravu pojmenování využitím univerbizace).

„Pro slangové složeniny je příznačné, že se tvoří jen jako složeniny vlastní určovací a to převážně přívlastkové (dvoukolák, kovomodelář); méně časté jsou složeniny předmětové (lapiduch) a jiné (samosklad).“²⁵

ZKRACOVÁNÍ

Jeho cílem je dosáhnout ekonomičnosti jazyka formou nově zkrácené podoby původně nezkráceného víceslovného pojmenování. Výsledkem tohoto procesu jsou zkratky iniciálové, tzv. neslova, tvořené grafickým symbolem složeným z prvních hlásek několikaslovného pojmenování a zkratková slova, tedy slabičné zkratky vznikající složením slabik nebo hlásek z počátků víceslovného názvu. Vedle zkracování z víceslovných pojmenování se vyskytuje zkracování jednoslovných výrazů, nejčastěji křestních jmen v domácím prostředí.

MECHANICKÉ KRÁCENÍ

Představuje zkrácená a zvukově zjednodušená vyjádření slangových názvů ve výsledku disponujících menším počtem slabik, sklonem k otevřeným slabikám, zjednodušenými souhláskovými skupinami nebo jinými hláskovými úpravami.

PŘEKRUCOVÁNÍ

Podobně jako předchozí způsob pouze modifikuje význam slova, ale motivace k těmto změnám je různá. „Zvláštním případem takto tvořených slangových názvů jsou tzv. expresivní homonyma, slova deformovaná tak, že se formálně ztotožňují se slovy neexpresivními zcela odlišného významu.“²⁶

UNIVERBIZACE

Je projevem jazykové ekonomie a lze ji charakterizovat jako „vznik jednoslovného pojmenování motivovaného synonymním pojmenováním víceslovným (obvykle víceslovným lexémem). Univerbizované jednotky bývají nespisovné, mohou však proniknout i do spisovného jazyka a stát se neutrálnějšími nežli původní víceslovná pojmenování (srov. *fotoaparát* x *fotografický aparát*).“²⁷

²⁵ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*, s. 16.

²⁶ Tamtéž, s. 17.

²⁷ KARLÍK, Petr, ed., NEKULA, Marek, ed. a PLESKALOVÁ, Jana, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*, s. 505-506.

Ve slangovém prostředí je nejčastěji realizována skládáním (spojením slovních základů) či nahrazením víceslovného pojmenování sufixálním útvarem, uplatňuje se např. přípona -ák.

TRANSPOZIČNÍ POSTUPY

Postupy tvořené přenášením významů využívající již existující pojmenování.

METAFORIZACE

Nejfrekventovanější sémantické tvoření fungující na principu přenesení významu založeného na podobnosti vnějších znaků denotátu, jehož podstatou je potřeba jazykově vyjádřit nově vzniklé skutečnosti. Mluvčí si danou podobnost s jinou, již označenou, skutečností uvědomuje.

Důvodem vzniku slangových názvů metaforických je potřeba vyjádření citového vztahu a výrazného věcného pojmenování. Jako základová slova se užívají názvy především z živočišné oblasti (brouků, ptáků, zvířat, atd.), ale také běžné názvy vyskytující se v každodenním jazykovém styku (hudební nástroje, potraviny, osoby, atd.). Uvedená „diferenciace mezi významem výchozím a významem realizovaným metaforickým názvem je obvykle předpokladem významové jednoznačnosti v určitém slangovém prostředí, neboť k užití názvu v původním významu dochází jen náhodně.“²⁸

METONYMIZACE

Základem přenesení významu je existence vnitřních souvislostí mezi denotáty. Věc nebo představa věcně souvisí s novou skutečností nebo s ní má jistou spojitost. Nejčastější jsou názvy vznikající realizací univerbizace (předlohou stojí víceslovný název).

FRAZEOLGISMY

Jinak řečeno také sdružená pojmenování realizovaná kombinací minimálně dvou a více slovních forem s celistvým významem. Tyto formy jsou nerozložitelné na jednotlivé složky a vyskytují se buď jako větné (tvořené větou) a nevětné (verbální a nominální).

Ve slangu jsou nominální frazeologismy (sousedství) v rozporu univerbizací, proto je jejich výskyt poměrně ojedinělý. Jinak je tomu u verbálních frazeologismů (ustálených spojení vyskytujících se častěji), v nichž alespoň jedno slovo nabývá nového, zpravidla přeneseného, významu nebo vlastní význam ztrácí. Využívají se často k aktualizovanému vyjádření konkrétní činnosti.

²⁸ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*, s. 18.

PŘEJÍMÁNÍ

Slovní zásoba může být mimo výše uvedené způsoby rozšiřována omezeně produktivním přejímáním slov buďto z vrstev národního jazyka (specifikováno místně, dobově, funkčně), nebo častěji z ostatních národních jazyků (zpravidla za účelem označení nových skutečností). „Důvody přejímání mohou být různé: chybějící nebo ne včas propracovaná a dostatečně bohatá domácí terminologie, snaha o zachování pojmů specifických v určitém prostředí nebo v určitém národě, snaha o zjednodušené vyjádření v případech, kde domácí název je realizován souslovím nebo kde je dlouhý a málo výrazný, snaha o vyjádření expresivní a také skutečnost, že užívání tradičního přejatého výraziva dává pocit sociálního splynutí s prostředím, je projevem jazykové a tím i společenské konformity.“²⁹ Přejatý výraz může být tvaroslovně či zvukově adaptován poměrům domácího jazyka, jelikož jde nejvíce o slova přejatá z německého jazyka (historické souvislosti), dále anglického jazyka (v současnosti velmi výrazná aktivita) a méně ostatních, např. z ruštiny, italštiny, francouzštiny, latiny.

NEJASNÝ PŮVOD

Ve slangovém prostředí lze ojediněle objevit slova, o jejichž původu nelze získat žádné informace. Stává se tak, když je slangový výraz používán ve skupině staršího slangového prostředí, v níž dochází k rychlé obměně uživatelů. Ti následně nejsou schopni jeho původ určit.

SYNONYMIE A POLYSÉMIE

SYNONYMIE

Souznačnost jazykových jednotek (tyto jednotky jsou formálně odlišné) se shodným nebo alespoň podobným významem. Stylisticky synonyma umožňují volbu optimální formy v konkrétním kontextu, což je podpořeno obsahem složky pragmatické (nenocionální). Stejně je tomu u slangismů, přičemž „vycházejíce z dosud popsaných slangů, je možno konstatovat, že synonymie se uplatňuje převážně u slangismů v užším smyslu, tedy nejčastěji v komunikaci při činnostech zájmových, kde je patrná potřeba aktualizace „za každou cenu“. Velmi zřetelně se to projevuje především tvorbou a užíváním slovotvorných obměn téhož slangismu prostřednictvím zkracování, překrucování a mechanického krácení.“³⁰

²⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*, s. 19.

³⁰ HUBÁČEK, Jaroslav. *Kapitoly o sociolektech a sociolektologii*, s. 33.

POLYSÉMIE

Polysémie vymezuje existenci takových lexémů, které ve stejné formě obsahují více významů, jež spolu jednotlivě geneticky (lze je od sebe odvodit) i sémanticky souvisí. Na základě tohoto poznatku se polysémií lexémy jeví jako velmi výhodné, jelikož v kontextu mají zpravidla zcela jasný význam. Ve sportovním slangu jde o zcela běžnou záležitost.

5 PROSTŘEDÍ SPORTOVNÍ STŘELBY

STRUČNÁ HISTORIE STŘELBY NA NAŠEM ÚZEMÍ

Ve druhé polovině 19. století došlo na našem území k výrazným změnám v politice a ve společnosti. Významným mezníkem se stal rok 1867. Habsburská monarchie se vyvinula v Rakousko-Uhersko, což vedlo ke vzniku nové tzv. prosincové ústavy, která mimo jiné uzákonila občanské spolčovací právo. Ačkoli následný vývoj nenaplnil představy politických příslušníků, umožnila ústava rozvoj společenského života. Do této oblasti spadá i vznik prvních střeleckých spolků, a tedy České obce střelecké založené Antonínem Svobodou 14. února 1897.

Pořádání oficiálních střeleckých soutěží bylo podmíněno souhlasem se zapůjčením zbraní. První žádost, adresovaná střeleckými spolky ministerstvu války ve Vídni až v roce 1901, byla po delším váhání schválena a ministerstvo zemské obrany střelecké Obci zapůjčilo staré zbraně vyřazené z armády.

První komplikace nastaly na počátku 1. světové války, během níž byla Anenskými patenty³¹ pozastavena platnost prosincové ústavy a činnost spolků, tedy i střeleckých, nebyla povolena. Po skončení války došlo k obnovení činnosti střelecké Obce pod názvem Československá obec střelecká a následně ke spojení s existující organizací Český střelecký svaz. Střelba zůstala mezi světovými válkami soustředěna především mezi příslušníky armády. Další znatelný zásah utrpěla v době okupace Československa. „Všechny palné zbraně musely být odevzdány okupantům. Za ukrytí zbraně se platilo v případě prozrazení životem. I za těchto okolností byli odvážlivci, kteří dokázali ukryté zbraně celou válku přechovávat.“³²

V období od skončení 2. světové války až do sametové revoluce byly fungující organizace jako Národní svaz střelecký a Československá obec střelecká nahrazeny Svazem brannosti s posláním branné přípravy cílené především na mládež. Střelbu v závodním podání provozovaly pouze oddíly Sokola, které však byly po roce 1950

---

³¹ Výklad – „Anenské patenty označují nařízení předlitavské vlády Karla von Stürgkha z 26. července 1913, která rozpustila český zemský sněm a na místo jeho zemského výboru jmenovala zemskou správní komisi, v jejímž čele stál místopředseda. Nově dosazená komise měla fungovat do zvolení nového zemského výboru, ale fakticky fungovala až do zániku monarchie, protože do začátku první světové války panovník nevypsal mimořádné volby do sněmu a po začátku války se celá monarchie dostala do stavu vojenskobyrokratické diktatury.“ [online]. [cit. 2021-06-28]. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Anensk%C3%A9_patenty#cite_note-3

³² BRÝCH, Jan, JANOŠEK, Ladislav a PARKAN, František. *Historie střelctví z ručních palných zbraní*, s. 48.

donuceny ke vstupu do Svazu pro spolupráci s armádou (Svazarm) nebo v případě odmítnutí ke zrušení činnosti. Uvnitř Svazarmu se postupně začala zakládat střelecká družstva, na což reagovalo ministerstvo vnitra založením Rudé hvězdy a ministerstvo národní obrany vznikem sportovních oddílů Dukly. Díky tomuto uspořádání a silné státní podpoře dosáhla střelba u nás světové úrovně, v jejímž rámci působil na zahraničních výjezdech Československý střelecký svaz, který se v roce 1968 formálně rozdělil na Slovenský střelecký svaz a Český střelecký svaz. Tyto dva svazy spolu přes formální rozdělení spolupracovaly až do vzniku České a Slovenské samostatné republiky 1993.

CHARAKTERISTIKA PROSTŘEDÍ

Povaha slangového prostředí je považována za jedno ze základních kritérií diferencujících slang jako lexikální vrstvu národního jazyka. Vyděluje dva typy – zájmové a pracovní. Pracovní prostředí je charakteristické „příslušností k určité profesi více či méně tradiční, často spojené s určitým prostředím místním. Za profesní lze považovat nespisovné názvy terminologické povahy. Zároveň se předpokládá, že v prostředí pracovním jsou zmíněné názvy motivovány důvody ryze věcnými, zejména snahou o výrazovou úspornost a jednoznačnost.“³³ Dalším rysem je velmi malá expresivita daná rychlostí komunikace. Naproti tomu skupina se společným zájmem využívá názvy nenocionální povahy, jazykovou hru a vyjádření citového vztahu k věcem či osobám bez ohledu na místní prostředí. Na základě tohoto vymezení spadá střelba na profesionální úrovni do prostředí pracovního, ovšem má velmi blízko zájmovému, jelikož se lze v menších domovských klubech setkat především s výrazy expresivními.

V následujících odstavcích budou stručně představeny jednotlivé sezóny včetně disciplín a konkrétních zbraní k nim užívaných. Ačkoli v práci není rozdělení využito, je vhodné jej uvést za účelem snadnější orientace v nadcházející praktické části.

Sportovní střelba se řídí platnými pravidly ISSF³⁴ a dělí se na disciplíny puškové, pistolové, brokové a střelbu na běžící terč. Tato práce se specializuje pouze na puškové disciplíny, proto budou ostatní v popisu vynechány.

Střelecký sport vymezuje dvě sezóny – letní a zimní. Letní sezóna trvající přibližně od konce března do konce září dominuje střelbou z malorážových zbraní na vzdálenost 50 m. Zpravidla se střílí na venkovních střelnicích, ale k dispozici je i řada krytých

³³ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*, s. 8.

³⁴ ISSF – Mezinárodní střelecká federace

vnitřních sportovišť k tomu uzpůsobených. Malorážové dlouhé zbraně ráže 5,6 mm (dlouhé z důvodu, že při manipulaci mimo i během střelby je zapotřebí obou rukou) se dělí na libovolné - pro muže, váha nesmí přesáhnout 8 kg včetně doplňků a sportovní - pro ženy, váha nesmí přesáhnout 6,5 kg včetně doplňků. Ve všech kategoriích se závodí v disciplíně 60 ran vleže. Jiné je to u třípolohového závodu (polohy v kleče, leže a stoje v tomto pořadí), kde dorost střílí 3x20 ran a junioři včetně seniorů 3x40 ran. Jak již bylo v úvodu tohoto odstavce naznačeno, během této sezóny jsou závody z malorážových zbraní dominující, avšak vedle nich se prestižní akce (jako např. Český pohár, světové poháry, atd.) prokládají také závody ze vzduchových zbraní, ačkoli jim je vyčleněno celé zimní období.

Zimní sezóna je věnována pouze vzduchové pušce střílené na vzdálenost 10 m, a jen ve vnitřních prostorech. Vzduchová puška je dlouhá plynová zbraň ráže 4,5 mm o maximální povolené hmotnosti 5,5 kg u juniorek a žen a 6,5 kg pro juniory a muže. Mládež závodí v kategorii 30 ran vleže, po překročení věkové hranice 14 let přechází na disciplínu dorost 40 ran vstoje. Juniorské a seniorské kategorie střílí 60 ran vstoje, ovšem dolní věková hranice není omezena, tedy i dorostenci mohou střílet za juniory či v případě nutnosti za seniory.

Od posledních Letních olympijských her 2016 v Riu se projevuje snaha o začlenění párové soutěže - tzv. mix (střílí se v malorážových i vzduchových puškách), ovšem pravidla jsou velmi neustálená, téměř na každém závodě jiná, proto její popis ponecháváme stranou.

UŽIVATELÉ SLANGU

Uživateli jsou především sportovci ve věku patnáct až třicet let a trenéři na rozhraní padesáti až sedmdesáti let, ovšem co se týče zájmového prostředí, lze se zde setkat s věkově různorodou skupinou. Vzdělání nebo pohlaví v dnešní době nezastává významnou roli. Sportovci na střelišti dodržují smluvenou, profesionálové zpravidla osmihodinovou, pracovní dobu, zároveň často trénují v menších skupinách. Nastane-li taková situace, lze hovořit o skupinové mluvě disponující jazykovými prostředky charakteristickými pro tuto skromnou společnost. Během soutěží a soustředění dochází k promíchání těchto skupin vedoucímu k rozšíření slangových výrazů mezi ostatní profesionální sportovce. V prostředí puškové sportovní střelby se neprojevují teritoriální rozdíly.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 TRÍDĚNÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ

Ke klasifikaci použijeme hledisko slovnědruhové, sémantické, onomaziologické, pojmenovávací motivace a hledisko významových vztahů.

JAZYKOVÁ CHARAKTERISTIKA

Získaný jazykový materiál sestává ze tří slovních druhů – substantiv, adjektiv a verb. Pro sociolekty je příznačné převažování substantiv, což potvrzuje i tento sběr. Dále se v menší míře vyskytují adjektiva a verba.

SUBSTANTIVA

Celkem bylo získáno 170 substantiv, při jejichž tvorbě se uplatnily slovtvorné i neslovtvorné způsoby utváření slov. Slovtvorně byla utvořena např. tato pojmenování – *áčkař* (reprezentant kategorie A), *polohovka* (třípolohový závod 3x20 ran a 3x40 ran), *erka* (náboje značky RWS R50), *fajka* (zbraň značky Feinwerkbau). Neslovtvorné způsoby se uplatnily např. u těchto pojmenování – *válečky* (nástavce pod miřidla zvyšující úroveň jejich posazení), *kanál* (zadní prostor pro výměnu terčů, v některých případech podzemní), *žehlička* (opěrka používaná při střelbě vstojе, nachází se v místě předpažbí).

ADJEKTIVA

Skupina adjektiv obsahovala dle předpokladu výrazně méně slov, pouhých 23 hesel. Příklady jsou – *lehký* (diaboly o váze 0,520 g distribuované v krabičkách se žlutým polepem), *modrý* (diaboly o váze 0,535 g distribuované v krabičkách s modrým polepem), *lízaná* (rána, jež se těsně dotýká kruhu s vyšší hodnotou zásahu), *vykalibrovaný* (upuštěné nebo neopatrným zacházením poškozené střelivo), *centrová* (středová desítka).

VERBA

V porovnání se substantivy a adjektivy jde o nejméně zastoupenou skupinu, a to pouhými 16 doklady. Nelze vymezit převažující příponu uplatněnou při odvozování sloves, jelikož jednotlivé přípony jsou přibližně stejně zastoupeny. Podobně jako u substantiv, lze vydělit verba utvářená slovtvornými způsoby – *vykalibrovat* (upustit nebo neopatrným zacházením poškodit střelivo), *obstřelovat* (střílet okolo) a neslovtvornými způsoby – *cvaknout* (upravit miřidla otáčecím systémem, jež vydává při každém otočení cvakavý zvuk), *páskovat* (plnit prázdnou krabičku sypanými patronami).

SÉMANTICKÉ SKUPINY SOCIOLEKTISMŮ

Substantivní sociolektická pojmenování budou rozdělena do následujících skupin dle sémantických významů, přičemž právě tyto významy jsou kritériem příslušnosti ke konkrétní skupině.

NÁZVY OSOB

V této skupině lze vymezit slangová pojmenování střelců podle individuálně dosažené úrovně (*talent, emkař, céčkař, béčkař, áčkař*), příslušnosti k vrcholovému středisku (*duklák, olympák, rapidák*), vnitřní klasifikace ve vrcholovém středisku (*náplava, smls*) a oddělení (*puškař*). Nejvíce zastoupenou slovtvornou kategorií jsou jména konatelská, podrobněji viz kapitola 5.3.1.

NÁZVY STŘELIVA

Prvotně je na místě zdůraznit rozdíl mezi střelivem určeným pro vzduchové zbraně (ráže 4,5 mm) a malorážové zbraně (ráže 5,6 mm). Slangová pojmenování střeliva do vzduchových zbraní se nevyskytují příliš často (*heviny, lajtky, lehký, těžký*). Naproti tomu malorážové střelivo (*patronky, krmení*) rozlišuje celou řadu druhů podle nejen výrobce a typu (*centry, edžky, eleje, elejky, erka, erpadesátky, ervéeska, eskáčka, mačky, meče, rexy, speciály, sypačky, tenexky*), ale také podle barev (*červený, modrý, oranžový, zelený, žlutý*). Zbytky střeliva je nutné v případě vzduchových zbraní (*olovo*) pravidelně vyklízet z lapačů, u malorážových zbraní sesbírat vystřelené nábojnice (*hylzna, hylznička*). Nejčastěji zaznamenaným způsobem tvoření slov této kategorie je odvozování, přičemž je zastoupeno rovnoměrné množství substantiv a adjektiv.

NÁZVY ZBRANÍ

Tvoří značně početnou skupinu sociolektismů, členěnou na názvy zbraní dle výrobce (*anatomik, anča, ančicska, ančisa, dvoustovka, fajka, grinig, grunča, henelka, kákáčko, osmikilo, pardina, pardinka, štajerka, tauka, valda, valtrovka*), dle výrobního materiálu (*dřevo, duralka*), vzduchové zbraně (*vzdůša*) a malorážové zbraně (*esemka, libovolka, malorajda*). Podobně jako tomu bylo u názvů střeliva, i u těchto pojmenování převládá odvozování. Názvy zbraní odvozené od původních se vyznačují příslušností k ženského rodu.

NÁZVY ČÁSTÍ ZBRANĚ

Částmi zbraně se v této kapitole rozumí především hlavní části palných zbraní, tedy konkrétně závěr, hlaveň a spoušťový a bicí mechanismus. Právě těmto patří slangová pojmenování (*bodovka, komůrka, lauf, systém, uzávěr*).

NÁZVY PŘÍSLUŠENSTVÍ KE ZBRANI

Kategorie názvů zbraňového příslušenství představuje skupinu s nejvyšším počtem hesel. Tato hesla jsou členěna na příslušenství nezbytná k výkonu střelby (*bomba, bombička, fajfka, háček, hučuč, iriska, klín, kopyto, kroužek, kukátko, podpěrka, přepoušťák, trn, tyčka, žehlička*), výhodná při výkonu střelby (*fošny, očnice, podložky, polarizák, polarizér, přemostění, sklíčko, stínítko, válečky*). V neposlední řadě mezi příslušenství patří pojmenování příslušenství k údržbě (*čištění, vytěrák*) a transportu (*fusak, pláták, vaťák*). Ve skupině se nevyskytují adjektiva ani verba, lze však pozorovat zvýšený výskyt deminutiv.

NÁZVY STŘELECKÉHO VYBAVENÍ A POMŮCEK

Střelecké vybavení a pomůcky představují nepostradatelnou součást tréninkového či závodního procesu. Lze hovořit o vybavení, bez něhož nelze vykonávat střelbu (*bulíček, bulík, komplet, polštářek, plasták, spodky, spod'ary, termo*), napomáhající ke zkvalitnění výkonů (*fuska, klokanka, levička, prstovka*), ostatní důležité pomůcky (*bágl, korek, pěňáky, stromečky*). Mezi jeden z nejelementárnějších potřebných prvků patří střelecké oblečení, na nějž je kladen požadavek tvrdosti (*cáry, měkkejš, plast*). Znatelná je zde deminutivní sufixace.

NÁZVY MÍSTNÍ

Zahrnují pojmenování vzduchové střelnice na 10m (*desítka, vzduchovka*), malorážové střelnice na 50m (*galerka, malorážka, padesátka, třístovka*), prostor střelnice (*čára, lajna, stav, kanál*) a sídel (*barák*). Sociolektismy byly rovnoměrně tvořeny odvozováním a metaforizací.

NÁZVY VYBAVENÍ STŘELNICE

Tato skupina vymezuje názvy terčů (*elektronika, papír, placky, špíty*), s nimi spojené zásahy (*bělouš, bílý, centr, lízaná, mířená, nízká, položka, středovka, vypocená*) a vybavení, jež je na základě pravidel ISSF povinná poskytnout (*filc, šulc*). V případě těchto pojmenování lze u značné části hovořit o odvozování od názvů nositelů vlastností,

vycházející ze spojení adjektiva se substantivem, tedy o univerbizaci, např. elektronický terč – *elektronika*, papírový terč – *papír*, středová desítka – *středovka*.

NÁZVY DISCIPLÍN, SOUTĚŽÍ A STŘELECKÝCH POLOH

Nejlépe vymežitelnou skupinou jsou v tomto případě pojmenování soutěží (*akademici, evropa, kázeterko, kontrolák, mistrák, pohár, pouťák, republika, svět, světák*). Názvy disciplín a střeleckých poloh se mezi sebou prolínají především na základě jejich zaměření. Disciplíny se dělí na vzduchové (*čtyřcítka, dorost, ležáček, stoják, šedesátka, třicítka, vzdůša, vzduchovka*) a malorážové (*ležák, polohovka, šedesátka, třípolohovka*). Tyto názvy jsou s pojmenováními poloh (*klečák, ležák, stoják*) neodmyslitelně spjaté. Cílem všech sportovců je pravidelně dosahovat co nejlepších výsledků (*bedna, osobáček, osobák, placka*). Převažují jednoslovná pojmenování utvořená univerbizací.

NÁZVY DĚJŮ

Názvy dějů lze charakterizovat např. vlastní střelbu (*námačk, dohodit, obstřelovat*) tréninkové metody (*sušení*), chování zbraně (*odskok*) a manipulaci se střelivem (*naklepat, natřepat, vykalibrovat, vylosovat*).

NÁZVY VRCHOLOVÝCH STŘEDISEK, ORGANIZACÍ A SOUVISEJÍCÍ

Střelec se během své kariéry snaží dostat ze svého domácího vrcholového střediska sportu (*emko, erescéemko, resort, středisko, vrcholák*) do jednoho ze dvou nejprestižnějších nacházejících se v Plzni (*dukla, olymp*). Podmínkou pro přijetí jsou nejen kvalitní výsledky, ale také příslušnost ke státní reprezentaci (*repre, áčko, béčko, céčko*). Organizací regulující podmínky pro vstup do státní reprezentace je Český střelecký svaz (*svaz*). Při tvorbě těchto pojmenování bylo užito univerbizace, např. *vrcholák* – Vrcholové středisko sportu, výrazně pak tvoření zkratkových slov např. *erescéemko, ačko*.

NÁZVY OSTATNÍ

Tato skupina obsahuje názvy nezařaditelné např. *evropák* – evropský zbrojní pas, potřebný při cestování se zbraněmi mimo území České republiky; *evo* – materiál EVOTEX speciálně navržený pro výrobu pevnějších střeleckých souprav.

TŘÍDĚNÍ PODLE ZPŮSOBŮ TVOŘENÍ SOCIOLEKTŮ

Kritériem pro třídění v následující kapitole bude způsob utváření slangismů – slovotvornými či neslovotvornými způsoby, dále členěnými do příslušných skupin.

TRANSFORMAČNÍ POSTUPY

Ze slovotvorných způsobů je hojně zastoupeno zkracování, silně odvozování. V případě zkracování lze členit jazykový materiál podle toho, zda byl utvořen z jednoslovných výrazů (*anča* – zbraň značky Anschütz; *fajka* – zbraň značky Feinwerkbau) či zda vznikla zkratková slova (*esemka*, *kákáčko*, *kázeterko*). Dalším výrazně se uplatňujícím způsobem byla univerbizace (*bodovka* – bodová spoušť, *evropák* – evropský zbrojní pas, *iriska* – irisová clona, *ležák* – střelba prováděná v poloze vleže, *libovolka* – libovolná malořážka). Ve sběru se nevyskytly žádné zkratky, nýbrž pouze zkratková slova (*erescéemko* – Regionální střelecké centrum mládeže, *kázeterko* – Kontrolní závod reprezentace).

Výrazně obsáhlejším postupem je ovšem odvozování, konkrétně derivace sufixální. Produktivními sufixy jsou např. -ař (*áčkař* – reprezentant kategorie A; *puškař* – střelec specializující se na puškové střelecké disciplíny), -ák (*olympák* – sportovec zařazený ve vrcholovém středisku OLYMP), -ka (*erka* – náboje značky RWS R50, *duralka* – zbraň, jejíž pažba je vyrobena z duraluminia; *galerka* – střeliště určené pro střelbu z malorážových zbraní na vzdálenost 50m, *tauka* – zbraň značky TAU, typ 200), dále deminutivní sufixy -ek (*bulíček* – váleček sloužící k podložení nártu při střelbě vleče), -ko (*sklíčko* – speciální dioptrické střelecké sklo), které jsou nápadné alternací k / č uvnitř slova.

TRANSPOZIČNÍ POSTUPY

Neslovotvorné způsoby tvoření jazyka, z nichž zásadní pro střelecký slang je metaforizace následovaná frazeologismy, metonymizací a přejímáním slov z jiných národních jazyků.

Z hlediska transpozičních postupů nachází nejfrekventovanější uplatnění metaforizace, tedy přenesené pojmenování motivované podobností vnějších znaků denotátu. Vhodným příkladem jsou adjektivní pojmenování střeliva dle barev (*červený*, *oranžový*, *zelený*, *žlutý*), nicméně sběr obsahuje mnoho jiných takových názvů (*kanál* – zadní prostor, v některých případech podzemní, pro výměnu terčů; *stroměčky* – silikonové tlumiče hluku ve tvaru stromu).

Přestože frazeologismy příliš nereprezentují jazykovou ekonomičnost, jejich výskyt zde není až tak ojedinělý. V získaném jazykovém materiálu figurují pouze ve formě nevětné, ovšem vyrovnaně co se týče nominálních (*malej standart*, *spodní vrstva*, *střelecký*

hadry, třikrát dvacet, třikrát čtyřicet, velkej pohár, velkej standart) a verbálních (*dát limit, dát plech, jít dovnitř, jít na vzdůšu, jít ven*) dokladů.

Přenášení pojmenování pomocí metonymizace (*královská, mířená, olovo, plast*) je zastoupeno výrazně méně, než pomocí metaforizace. Důvodem menšího výskytu může být fakt, že mezi střelci panuje snaha o co nejuvýstižnější popis skutečnosti, často lépe vyjádřitelný prostřednictvím synonym.

Přejímání z jiných národních jazyků bylo dříve z důvodu absence českých výrazů zcela běžnou záležitostí. Ve střelbě se uplatňovalo o to více především z důvodu, že většina zbraní včetně veškerého střeleckého vybavení a doplňků pocházela z Německa (*filc – plst, lauf – hlaveň*). V dnešní době vzrůstající technické úrovně a přibývajících podpůrného materiálu se však do popředí dostává anglický jazyk, jenž postupně vytváří nové sociolektismy (*centr – středová desítka*) či nové termíny.

Některé sociolektismy však nebylo možné zařadit, jednak z důvodu dlouhodobého užívání (*barák, bulík, bulíček, špíty*) mezi střelci, jednak s ohledem na anonymitu dotazníku nebylo možné dohledat uživatele konkrétního slangismu (*hučuč, šulc*).

TŘÍDĚNÍ PODLE VÝZNAMOVÝCH VZTAHŮ

Vztah homonymie a obzvláště vztah synonymie se významně podílí na tvorbě sociolektismů. Značně patrná je pak míra jazykové hravosti.

SYNONYMIE

Jak již bylo výše naznačeno, tento významový vztah je ve střeleckém sociolektu výrazně zastoupen. V získaném jazykovém materiálu se nachází více než čtyřicet příkladů synonymie, přičemž značná část obsahuje více než dva synonymní výrazy. Příkladem může být střelecká opěrka (*klín, kopyto, podpěrka, žehlička*), střelecký váleček (*bulíček, bulík, polštářek*), střelecké stanoviště (*čára, lajna, stav*), malorážové střeliště (*malorážka, padesátka, třístovka*), konkrétní druh střeliva (*heviny, modrý, těžký*), vrcholové středisko (*resort, středisko, vrcholák*). Proces příliš dlouhé práce na výstřelu (*přemiřovat, přetahovat, dusit se*) a výstřel doprovázený nestandardním zvukem (*flusnout, plesknout, plivnout, pufnout*) jsou zároveň ukázkovým příkladem jazykové hravosti.

POLYSÉMIE

V porovnání se synonymy sběr obsahuje méně polysémních výrazů, např. *ležák* – 1. střelba prováděná v poloze vleže, 2. závod 60 ran vleže z malorážových zbraní; *stoják* – 1. střelba prováděná v poloze vstoje, 2. závod 60 ran vstoje ze vzduchových zbraní; *šedesátka*

– 1. závod 60 ran vzduchová puška vstoje, 2. závod 60 ran vleže z malorážové pušky;
kontrolák - 1. tréninkový kontrolní závod, 2. Kontrolní závod reprezentace; *vyšoká* – 1.
popisující ránu blížící se kruhu s nižší hodnotou zásahu, 2. popisující středovou desítku.

SLOVNÍK SOCIOLEKTISMŮ

STAVBA HESLA

K tvorbě slovníku ze získaných sociolektismů byly východiskem lexikografické zásady Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost.³⁵ Heslová slova jsou seřazena v abecedním pořadí. Ve stavbě bylo využito těchto principů:

heslové slovo je tučně vyznačeno

morfologické údaje (u substantiv je uvedena koncovka v genitivu a rod, u verb slovesný vid)

víceslovná pojmenování jsou řazena podle prvního slova v pořadí (označena zkratkou fr.)

výklad lexikálního významu hesla

zařazení hesla za pomoci desetinného třídění

slovní druh

sémantická skupina (substantiva)

způsob tvoření

významový vztah

expresivita (označena zkratkou expr.)

interslangismus (označen zkratkou i.)

na konci hesla odkaz na synonymní výrazy (označeno slovem viz)

způsob získání hesla (zkratkou na konci hesla)

V – vlastní sběr

Z – zdrojem článek Marie Terčové (*Západočeská vlastivěda*, 1992)

³⁵ KOL. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, s. 7-8.

A

akademici, -ů, m., Akademické mistrovství České republiky, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, i., V

anatomik, -a, -u, m., zbraň značky Walther, typ LG400 Anatomic, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, V

anča, -i, f., zbraň značky Anschütz, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, 6.4.1, viz ančicska, ančisa, V

ančicska, -y, f., zbraň značky Anschütz, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, 6.4.1, viz anča, ančisa, V

ančisa, -y, f., zbraň značky Anschütz, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, 6.4.1, viz anča, ančicska, V

áčkař, -e, m., reprezentant kategorie A, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, i., V

áčko, -a, n., reprezentace kategorie A, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.3, i., V

B

barák, -u, m., plzeňské sídlo střelců OLYMP CSMV, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.5, V

bágl, -u, m., objemná střelecká taška na kolečkách využívaná výhradně střelci puškových disciplín, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.4, i., V

bedna, -y, f., stupeň vítězů, 6.1.1, 6.2.9, 4.2.1, i., Z

béčkař, -e, m., reprezentant kategorie B, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, i., V

béčko, -a, n., reprezentace kategorie B, 5.1.1, 6.2.11, 4.1.3, i., V

bělouš, -e, m., rána vystřelená do bílého pole terče, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.1, V

bílý, o ráně vystřelené do bílého pole terče, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, V

blízká, o ráně blížící se kruhu s vyšší hodnotou zásahu, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, 6.4.1, V, viz vysoká

bodovka, -y, f., bodová spoušť, jež vznikne po vyřazení prvního chodu spouště (mechanismus vystřelí v okamžiku vyvinutí prvotního tlaku na spoušť), 6.1.1, 6.2.4, 4.1.6, V

bomba, -y, f., výměnná tlaková lahev malých rozměrů se stlačeným plynem využívaná při střelbě ze vzduchových zbraní (uvádí ránu do pohybu), 6.1.1, 6.2.5, 4.2.4, 6.4.1, i., V, viz bombička

bombička, -y, f., výměnná tlaková lahev malých rozměrů se stlačeným plynem využívaná při střelbě ze vzduchových zbraní (uvádí ránu do pohybu), 6.1.1, 6.2.5, 4.1.1, 6.4.1, i., V, viz bomba

bulík, -u, -a, m., váleček sloužící k podložení nártu při střelbě vkleče, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.5, 6.4.1, i., V, viz bulíček, polštářek

bulíček, -u, -a, m., váleček sloužící k podložení nártu při střelbě vleče, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.1, 6.4.1, i., V, viz bulík, polštářek

C

cáry, -ů, m., střelecké oblečení, jež vlivem dlouhodobého používání změklo, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.1, 6.4.1, expr., V, viz měkřejš

centr, -u, m., středová desítka, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.4, 6.4.1, i., V, viz centrová, středovka, vysoká

centrová, o středové desítce, 6.1.2, 6.2.9, 4.1.1, 6.4.1, V, viz centr, středovka, vysoká

centry, -ů, m., náboje značky Lapua Center-X, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.3, V

céčkař, -e, m., reprezentant kategorie C, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.3, i., V

céčko, -a, n., reprezentace kategorie C, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.3, i., V

cvaknout, dok., upravit miřidla otáčecím systémem (vydává při každém otočení cvakavý zvuk), 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, Z

Č

čára, -y, f., střelecké stanoviště pro vykonávání střelby, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, 6.4.1, i., V, viz lajna, stav

čárovej, o rozhodčím pomáhajícím hlavnímu rozhodčímu při kontrole dodržování pravidel ISSF, 6.1.2, 6.2.1, 4.2.1, i., V

černý, 1. o ráně vystřelené do černého pole terče, 2. popisující náboje značky ELEY edge distribuované v krabičkách s černým polepem, 3. náboje značky ELEY match distribuované v krabičkách s černým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.2, V

červený, náboje značky ELEY tenex distribuované v krabičkách s červeným polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz tenexky

čištění, -í, n., sada pro čištění a údržbu zbraně, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.3, V

čtyřicítka, -y, f., závod vzduchová puška 40 ran vstoje, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, V, viz dorost

D

daleká, o ráně blíží se kruhu s nižší hodnotou zásahu, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, 6.4.1, V, viz lízaná, nízká

dát limit, fr., skórovat stejným nebo vyšším, předem daným, výsledkem, jenž je kritériem pro nominaci do státní reprezentace, 4.2.3, V

dát plech, fr., střelit do plechového rámu terče (doprovázeno nezaměnitelným zvukem), 4.2.3, V

desítka, -y, f., střeliště na vzdálenost 10m, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, 6.4.1, V, viz vzduchovka

dohodit, dok., vystřelit za pomoci zapojení těla při klesání zbraně v poloze vstoje, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, V

dorost, -u, m., závod vzduchová puška čtyřicet ran vstoje, 6.1.1, 6.2.9, 4.2.2, 6.4.1, i., V, viz čtyřicítka

dřevo, -a, n., zbraň, jejíž pažba je vyrobena ze dřeva, 6.1.1, 6.2.3, 4.2.1, i., V

dukla, -y, f., Vrcholové středisko střeleckého sportu ASO Dukla sídlící v Plzni, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, V

dukálák, -a, m., sportovec zařazený ve vrcholovém středisku ASO Dukla, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, Z

duralka, -y, f., zbraň, jejíž pažba je vyrobena z duraluminia (tvrdého hliníku), 6.1.1, 6.2.3, 4.2.1, V

dušit se, ned., mířit výrazně déle než je pro konkrétního střelce běžné, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, expr., V, viz přemířovat

dvoustovka, -y, f., zbraň značky TAU, typ 200, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.2, 6.4.1, V, viz tauka

E

edžky, -ů, f., náboje značky ELEY edge, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

eleje, -ů, m., náboje značky ELEY, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz elejky

elejky, -ek, f., náboje značky ELEY, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz eleje

elektronika, -y, f., elektronické terčové zařízení, 6.1.1, 6.2.8, 4.1.6, V

emkař, -e, m., sportovec zařazený Regionálně střeleckém centru mládeže, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, V

emko, -a, n., Regionální střelecké centrum mládeže, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.4, 6.4.1, V, viz erescéemko

erescéemko, -a, n., Regionální střelecké centrum mládeže (z iniciál RSCM), 6.1.1, 6.2.11, 4.1.3, 6.4.1, V, viz emko

erka, -ek, n., náboje značky RWS R50, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.3, 6.4.1, V, viz erpadesátky

erpadesátky, -ek, f., náboje značky RWS R50, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz erka

- ervéeska**, -ek, n., náboje značky RWS, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V
- esemka**, -y, f., sportovní malorážka (z iniciál SM), 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, V
- eskáčka**, -ek, n., náboje značky Lapua SK, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.3, V
- evo**, -a, n., materiál EVOTEX sloužící k výrobě střeleckého oblečení, 6.1.1, 6.2.12, 4.1.4, 6.4.1, V, viz plast
- evropa**, -y, f., mistrovství Evropy, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.3, V
- evropák**, -u, m., evropský zbrojní pas, 6.1.1, 6.2.12, 4.1.6, V

F

- fajfka**, -y, f., zadní část pažby (botka) zasazovaná do ramene, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, i., V
- fajka**, -y, f., zbraň značky Feinwerkbau, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, V
- filc**, -u, m., střelecká podložka využívaná při střelbě vleže, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.4, 6.4.1, V, viz šulec
- flusnout**, dok., vystřelit ránu doprovázenou nestandardním zvukem způsobeným nejčastěji nedostatkem střelného prachu (zpravidla je výsledkem nižší zásah, výjimečně kule vůbec nedoletí k terči), 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz plesknout, plivnout, pufnout
- fošny**, -en, f., nástavce pod miřidla zvyšující úroveň posazení diopteru, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.4, 6.4.1, V, viz podložky, přemostění, válečky
- fusak**, -u, m., měkký obal pro transport zbraně, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.5, 6.4.1, i., V, viz pláták, vaťák
- fuska**, -y, f., střelecká rukavice na pravou ruku, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.1, 6.4.1, V, viz klokanka, prstovka

G

- galerka**, -y, f., střeliště určené pro střelbu z malorážových zbraní na vzdálenost 50m, nacházející se uvnitř haly ASO Dukla Plzeň, V, 6.1.1, 6.2.7, 4.1.1
- grinig**, -a, m., zbraň značky Grünig & Elminger, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.6, 6.4.1, V, viz grunča
- grunča**, -i, m., zbraň značky Grünig & Elminger, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, 6.4.1, V, viz grinig

H

háček, -u, m., nastavitelný tenký konec háku, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.1, 4.4.1, V, viz hučuč, trn, tyčka

heviny, -n, f., těžké diaboly o váze 0,535 g, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz modrý, těžký

henelka, -y, f., zbraň značky Haenel, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, V

hučuč, -a, m., nastavitelný tenký konec háku, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.5, 6.4.1, V, viz háček, trn, tyčka

hylzna³⁶, -y, f., vystřelená nábojnice, 6.1.1, 6.2.2, 4.2.4, 6.4.1, V, viz hylznička

hylznička, -y, f., vystřelená nábojnice, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz hylzna

I

iriska, -y, f., irisová clona umožňující nastavit požadovaný průnik světla do oka, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, 6.4.1, V, viz kukátko

J

jít dovnitř, fr., jít vykonávat střelbu do kryté haly na 50m nebo 10m střelnici, 4.2.3, V

jít na vzdůšu, fr., jít vykonávat střelbu na 10m střelnici, 4.2.3, V

jít ven, fr., jít vykonávat střelbu na 50m střelnici, 4.2.3, V

K

kanál, -u, m., zadní prostor (v některých případech podzemní) pro výměnu terčů, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, V

kákáčko, -a, n., zbraň značky Walther, typ KK 500, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, V

kázeterko, -a, n., Kontrolní závod reprezentace (zkr. KZR) – Český pohár, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.3, 6.4.1, V, viz kontrolák, pohár, velkej pohár

klečák, -a, -u, m., střelba prováděná v poloze vkleče, střílí se pouze z malorážových zbraní, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, V

klín, -u, m., opěrka používaná při střelbě vstoje, nachází se v místě předpažbí, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz kopyto, podpěrka, žehlička

klokanka, -y, f., střelecká rukavice z klokaní kůže na pravou ruku, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.6, 6.4.1, V, viz fuska, prstovka

komůrka, -y, f., nábojová komora, 6.1.1, 6.2.4, 4.1.6, 6.4.1, V, viz závěr

³⁶SSJČ uvádí zast. ob. a slang. 1. nábojnice

komplet, -u, m., souprava střeleckého oblečení (kabát a kalhoty), 6.1.1, 6.2.6, 4.2.1, 6.4.1, V, viz střelecký hadry

kontrolák, -u, m., 1. tréninkový kontrolní závod, 2. Kontrolní závod reprezentace (zkr. KZR), 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, viz kázeterko, pohár, velkej pohár

kopyto, -a, m., opěrka používaná při střelbě vstoje, nachází se v místě předpažbí, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, i., V, viz klín, podpěrka, žehlička

korek, -u, m., sypaná korková výplň střeleckého válečku používaného v poloze vkleče, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.6, V

královská, o třípolohové disciplíně libovolná a sportovní malorážka 3x40 ran, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.2, 6.4.1, V, viz polohovka, třikrát čtyřicet, třípolohovka, velkej standart

krmení, -í, n., střelivo, 6.1.1, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz patronky

kroužek, -u, m., krycí tunel pro kruhovou mušku na pušce, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, V

kukátko, -a, n., irisová clona umožňující nastavit požadovaný průnik světla do oka, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz iriska

L

lajna, -y, f., střelecké stanoviště pro vykonávání střelby, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, 6.4.1, V, viz čára, stav

lajtky, -ek, f., lehké diaboly o váze 0,520 g, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz lehký, žlutý

lauf³⁷, -u, m., hlaveň, 6.1.1, 6.2.4, 4.2.4, V

lehký, o diabolách váhy 0,520 g distribuovaných v krabičkách se žlutým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz lajtky, žlutý

levička, -y, f., střelecká rukavice na levou ruku, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.6, V

ležáček, -a, -u, m., 1. střelba prováděná v poloze vleže, 2. závod 30 ran vleže ze vzduchových zbraní, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.1, 6.4.1, 6.4.2, V, viz ležák

ležák, -a, -u, m., 1. střelba prováděná v poloze vleže, 2. závod 60 ran vleže z malorážkových zbraní, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz ležáček, 2. viz šedesátka

libovolka, -y, f., libovolná malorážka určená pro soutěže mužů a juniorů, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.6, Z

³⁷ SSJČ uvádí 1. zast. voj. slang. hlaveň

lízaná, o ráně, jež se těsně dotýká kruhu s vyšší hodnotou zásahu, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, 6.4.1, expr., Z, viz daleká, nízká

M

mačky, -ek, f., náboje značky ELEY match, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

malej standart, fr., disciplína 3x20 ran (třípolohový závod z malorážových zbraní), 4.2.3, 6.4.1, V, viz polohovka, třikrát dvacet, třípolohovka

malorajda, -y, f., malorážová zbraň, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, V

malorážka, -y, f., střeliště na vzdálenost 50m, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, 6.4.1, V, viz padesátka, třístovka

meče, -ů, m., náboje značky RWS Rifle Match, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

měkkejš, -e, m., střelecké oblečení, jež vlivem dlouhodobého používání změklo, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.1, 6.4.1, V, viz cáry

mistrák, -u, m., mistrovství České republiky, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, V, viz republika

mířená, o ráně, již střelec dokáže bezchybně identifikovat, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.2, V

modrý, o těžkých diabolách váhy 0,535 g distribuovaných v krabičkách s modrým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz heviny, těžký

N

naklepat, dok., upustit střelivo nebo jej vozit ve střelecké tašce po schodech, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz natřepat

natřepat, dok., upustit střelivo nebo jej vozit ve střelecké tašce po schodech, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz naklepat

námačk, -u, m., první chod spouště, po němž následuje druhý chod v podobě výstřelu, 6.1.1, 6.2.10, 4.2.1, V

náplava, -y, f., střelec pocházející z jiného klubu (či dokonce města), než za který aktuálně závodí, 6.1.1, 6.2.1, 4.2.1, V

nepřipravená, o ráně, již střelec plánoval vystřelit později, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, V

nízká, popisující ránu blížící se kruhu s nižší hodnotou zásahu, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, 6.4.1, V, viz daleká, lízaná

O

obstřelovat, ned., střílet ze všech stran kolem desítkového kruhu (střílet okolo, nemít soustřel), 6.1.3, 6.2.10, 4.1.1, V

očnice, -e, f., speciální dioptrické střelecké sklo montující se před diopter, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz sklíčko

odskok, -u, m., pohyb malorážové zbraně po výstřelu (souvisí se zpětným rázem), 6.1.1, 6.2.10, 4.2.1, Z

olovo, -a, n., vystřelené diaboly popadané pod terči, 6.1.1, 6.2.2, 4.2.2, V

olymp, -u, m., Vrcholové středisko střeleckého sportu OLYMP sídlící v Plzni, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, V

olympák, -a, m., sportovec zařazený ve vrcholovém středisku OLYMP, 6.1.1, 6.2.1, 6.1.1, V

osobáček, -u, m., osobní rekord, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.1, 6.4.1, V, viz osobák

osobák, -u, m., osobní rekord, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, V, viz osobáček

osmikilo, -a, n., zbraň značky Feinwerkbau, typ 800, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.2, V

oranžový, označující náboje značky ELEY club distribuovaných v krabičkách s oranžovým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, V

P

padesátka, -y, f., střeliště na vzdálenost 50m, 6.1.1, 6.2.7, 4.2.1, 6.4.1, V, viz malorážka, třístovka

papír, -u, m., papírový terč, 6.1.1, 6.2.8, 4.1.6, V

pardina, -y, f., zbraň značky Pardini, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, 6.4.1, V, viz pardinka

pardinka, -y, f., zbraň značky Pardini, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, 6.4.1, V, viz pardina

patronky, -ek, f., kulové střelivo, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz krmení

páskovat, ned., plnit prázdnou krabičku sypanými patronami, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, V

pěňáky, -ů, m., žluté pěnové tlumiče hluku, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.6, V

placka, -y, f., medaile, 6.1.1, 6.2.9, 4.2.1, i., Z

placky, -ek, f., papírové terče nalepené na placatém kartonovém podkladu, určené pro střelbu z malorážových zbraní na vzdálenost 50m, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.1, V

plast, -u, m., materiál EVOTEX tvořený z umělých vláken, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.2, 6.4.1, V, viz evo

plast'ák, -u, m., střelecký kabát vyrobený z materiálu EVOTEX, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.1, V

plat'ák, -u, m., měkký obal pro transport zbraně, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.5, 6.4.1, i., V, viz fusak, vaťák

plesknout, dok., vystřelit ránu doprovázenou nestandardním zvukem způsobeným nejčastěji nedostatkem střelného prachu (zpravidla je výsledkem nižší zásah, výjimečně kule vůbec nedoletí k terči), 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz flusnout, plivnout, pufnout

plivnout, dok., vystřelit ránu doprovázenou nestandardním zvukem způsobeným nejčastěji nedostatkem střelného prachu (zpravidla je výsledkem nižší zásah, výjimečně kule vůbec nedoletí k terči), 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz flusnout, plesknout, pufnout

podložky, -ek, f., nástavce pod miřidla zvyšující úroveň jejich posazení, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz fošny, přemostění, válečky

podpěrka, -y, f., opěrka používaná při střelbě vstoje, nachází se v místě předpažbí, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz klín, kopyto, žehlička

pohár, -u, m., Kontrolní závod reprezentace (zkr. KZR) – Český pohár, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, V, viz kázeterko, kontrolák, velkej pohár

polarizák, -u, m., polarizační filtr, který je součástí irisové clony, slouží k usměrnění vlnových rovin světla do jedné požadované roviny (jako důsledek odrazu přímého slunečního svitu od terčů), 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, 6.4.1, V, viz polarizér

polarizér, -u, m., polarizační filtr, který je součástí irisové clony, slouží k usměrnění vlnových rovin světla do jedné požadované roviny, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, 6.4.1, V, viz polarizák

polohovka, -y, f., 1. třípolohový závod 3x20 ran, 2. třípolohový závod 3x40 ran, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz malej standart, třikrát dvacet, 2. třikrát čtyřicet, velkej standart

položka, -y, f., série deseti ran, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.5, V

polštářek, -u, m., váleček sloužící k podložení nártu při střelbě vkleče, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.1, 6.4.1, V, viz bulíček, bulík

pomuchlat, dok., upustit nebo neopatrným zacházením poškodit střelivo, 6.1.3, 6.2.10, 4.1.1, 6.4.1, V, viz vykalibrovat, vylosovat

pout'ák³⁸, -u, m., závod nižší než A kategorie, výsledky se nezapisují do reprezentačních tabulek, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.1, i., V

³⁸ Výběrový slovník českých slangů uvádí *sport. nedůležitý (kondiční) zápas*

prstovka, -y, f., střelecká rukavice na pravou ruku, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.6, 6.4.1, V, viz fuska, klokanka

přebíraný, o ručně vybíraných a kontrolovaných diabolách verze Premium, 6.1.2, 6.2.2, 4.1.1, V

přemiřovat, dok., mířit výrazně déle než je pro konkrétního střelce běžné, 6.1.3, 6.2.10, 4.1.1, 6.4.1, V, viz dusit se

přemostění, -í, n., nástavce pod mířidla zvyšující úroveň jejich posazení umožňující jeho připevnění přímo nad nábojovou komoru, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz fošny, podložky, válečky

přepoušťák, -u, m., přepouštěcí ventil sloužící k dostání stlačeného vzduchu z velké tlakové lahve do malé střelecké tlakové lahve, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, V

pufnout, dok., vystřelit ránu doprovázenou nestandardním zvukem způsobeným nejčastěji nedostatkem střelného prachu (zpravidla je výsledkem nižší zásah, výjimečně kule vůbec nedoletí k terči), 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz flusnout, plesknout, plivnout

puškař, -e, m., střelec specializující se na puškové střelecké disciplíny, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, Z

R

rapidák, -a, m., původní označení střelců OLYMP Plzeň, nyní se vyskytuje jen zřídka (tento klub se do roku 2017 jmenoval Rapid Plzeň), 6.1.1, 6.2.1, 4.1.1, V

repre, -e, f., česká reprezentace, i., 6.1.1, 6.2.11, 4.1.4, V

republika, -y, f., mistrovství České republiky, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, i., V, viz mistrák

resort, -u, m., Středisko vrcholového sportu, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, 6.4.1, i., V, viz středisko, vrcholák

rexy, -ů, m., náboje značky Sellier&Bellot REX, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

S

sklíčko, -a, n., speciální dioptrické střelecké sklo montující se před diopter, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, 6.4.1, V, viz ocnice

smls, -a, -u, m., smluvní sportovec, 6.1.1, 6.2.1, 4.1.3, V

speciály, -ů, m., náboje značky .38 SPECIAL, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

- spodky**, -ů, m., vždy stejné funkční oblečení nacházející se pod střeleckým oblečením, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.1, 6.4.1, V, viz spodní vrstva, spodňáry, termo
- spodní vrstva**, fr., vždy stejné funkční oblečení nacházející se pod střeleckým oblečením, 4.2.3, 6.4.1, V, viz spodky, spodňáry, termo
- spodňáry**, -ů, f., vždy stejné funkční oblečení nacházející se pod střeleckým oblečením, 6.1.1, 6.2.6, 4.1.1, 6.4.1, V, viz spodky, spodní vrstva, termo
- stav**, -u, m., střelecké stanoviště pro vykonávání střelby, 6.1.1, 6.2.7, 4.1.3, 6.4.1, V, viz čára, lajna
- stínítko**, -a, n., stínicí clona, jež střelci umožňuje ponechat otevřené obě oči, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, V
- stoják**, -a, -u, m., 1. střelba prováděná v poloze vstoje, 2. závod 60 ran vstoje ze vzduchových zbraní, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 2. viz šedesátka, vzduchovka, vzdůša
- stromečky**, -ů, m., silikonové tlumiče hluku ve tvaru stromu, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.1, V
- středisko**, -a, n., Středisko vrcholového sportu, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, 6.4.1, V, viz resort, vrcholák
- středovka**, -y, f., středová desítka, 6.1.1, 6.2.8, 4.1.6, 6.4.1, V, viz centr, centrová, vysoká
- střelecký hadry**, fr., set střeleckého oblečení sestávající z kabátu a kalhot, 4.2.3, 6.4.1, V, viz komplet
- sušení**, -í, n., suchý trénink bez nábojů (simulace střelby), slouží k osvojení střeleckých dovedností nebo ke zvýšení výdrže v libovolné poloze, 6.1.1, 6.2.10, 4.1.1, V
- sušit**, ned., provádět suchý trénink, osvojovat dovednosti či zvyšovat výdrž v poloze, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, V
- svaz**, -u, m., Český střelecký svaz, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, V
- svět**, -a, m., Mistrovství světa, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, V
- svět'ák**, -u, m., Světový pohár, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, V
- sypačky**, -ek, m., volně sypané tréninkové střelivo v nádobě po 500 ks, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.6, V
- system**, -u, m., spoušťový a bicí mechanismus včetně hlavně zasazený do pažby, 6.1.1, 6.2.4, 4.2.1, V

Š

šedesátka, -y, f., 1. závod 60 ran vzduchová puška vstoje, 2. závod 60 ran vleže z malorážové pušky, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz stoják, vzduchovka, vzdůša 2. viz ležák

špítý, -ů, m., mechanismus sloužící k posouvání papírových terčů, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.5, V

štajerka, -y, f., zbraň značky Steyer, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, V

šulc, -u, m., střelecká podložka využívaná při střelbě vleže, 6.1.1, 6.2.8, 4.2.5, 6.4.1, V, viz filc

T

talent, -a, m., střelec nezařazený ve Středisku vrcholového sportu, 6.1.1, 6.2.1, 4.2.1, V

tauka, -y, f., zbraň značky TAU, typ 200, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, 6.4.1, V, viz dvoustovka

tenexky, -ek, f., náboje značky ELEY tenex, 6.1.1, 6.2.2, 4.1.1, V

termo, -a, n., vždy stejné funkční oblečení nacházející se pod střeleckým oblečením, 6.1.1, 6.2.6, 4.2.4, 6.4.1, V, viz spodky, spodní vrstva, spod'áry

těžký, o těžkých diabolách váhy 0,535 g distribuovaných v krabičkách s modrým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.1.1, 6.4.1, V, viz heviny, modrý

trn, -u, m., nastavitelný tenký konec háku, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz háček, hučuč, tyčka

třicítka, -y, f., závod vzduchová puška 30 ran vleže, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, V

tříkrát čtyřicet, fr., třípolohový závod 3x40 ran, 4.2.3, 6.4.1, V, viz královská, polohovka, třípolohovka, velkej standart

tříkrát dvacet, fr., třípolohový závod 3x20 ran, 4.2.3, 6.4.1, V, viz malej standart, polohovka, třípolohovka

třípolohovka, -y, f., 1. třípolohový závod 3x20 ran, 2. třípolohový závod 3x40 ran, 6.1.1, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz malej standart, polohovka, tříkrát dvacet, 2. viz královská, polohovka, tříkrát čtyřicet, velkej standart

třístovka, -y, f., střeliště na vzdálenost 300m tréninkově využívané střelci na vzdálenost 50m kvůli povětrnostním podmínkám, 6.1.1, 6.2.7, 4.1.2, 6.4.1, V, viz malorážka, padesátka

tyčka, -y, f., nastavitelný tenký konec háku, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.1, 6.4.1, V, viz háček, hučuč, trn

U

uzávěr, -u, m., závěr zbraně sloužící k uzamčení náboje v nábojové komoře, 6.1.1, 6.2.4, 4.1.1. V

V

valda, -y, m., zbraň značky Walther, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.3, 6.4.1, V, viz valtrovka

valtrovka, -y, f., zbraň značky Walther, 6.1.1, 6.2.3, 4.1.1, 6.4.1, V, viz valda

válečky, -ů, m., nástavce pod mířidla zvyšující úroveň jejich posazení, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz fošny, podložky, přemostění

vaťák, -u, m., měkký obal pro transport zbraně, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.1, 6.4.1, V, viz fusak, platák

velkej pohár, fr., Kontrolní závod reprezentace (zkr. RSCM) – Český pohár, 4.2.3, 6.4.1, V, viz kázeterko, kontrolák, pohár

velkej standart, fr., disciplína 3x40 ran (třípolohový závod z malorážových zbraní), 4.2.3, 6.4.1, V, viz královská, polohovka, třikrát čtyřicet, třípolohovka

vrcholák, -u, m., Středisko vrcholového sportu, 6.1.1, 6.2.11, 4.1.6, 6.4.1, V, viz resort, středisko

vykalibrovaný, o upuštěném nebo neopatrným zacházením poškozeném střelivu, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, expr., V, viz vylosovaný

vykalibrovat, dok., upustit nebo neopatrným zacházením poškodit střelivo, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, expr., V, viz pomuchlat, vylosovat

vylosovaný, o diabolách vysypaných na zem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz vykalibrovaný

vylosovat, dok, vysypat diaboly z krabičky na zem, 6.1.3, 6.2.10, 4.2.1, 6.4.1, V, viz pomuchlat, vykalibrovat

vypocená, o vystřelené, psychicky náročné ráně, 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, V

vysoká, 1. popisující ránu blížící se kruhu s nižší hodnotou zásahu, 2. popisující středovou desítku 6.1.2, 6.2.9, 4.2.1, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz blízká, 2. viz centr, centrová, středovka

vytěrák, -u, m., vytírací tyč sloužící k čištění hlavně, 6.1.1, 6.2.5, 4.1.6, V

vzduchovka, -y, f., 1. střeliště na vzdálenost 10m, 2. závod vzduchová puška 60 ran, 6.1.1, 6.2.7, 6.2.9, 4.1.6, 6.4.1, 6.4.2, V, 1. viz desítka, 2. viz stoják, šedesátka, vzdůša

vzdůša, -i, f., 1. zbraň vzduchová puška, 2. závod vzduchová puška 60 ran, 6.1.1, 6.2.3, 6.2.9, 4.1.3, 6.4.1, 6.4.2, expr., V, 2. viz stoják, šedesátka, vzduchovka

Z

zavěr, -u, m., nábojová komora, 6.1.1, 6.2.4, 4.2.1, 6.4.1, V, viz komůrka

zelený, popisující náboje značky ELEY sport distribuované v krabičkách se zeleným polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, V

Ž

žehlička, -y, f., opěrka používaná při střelbě vstoje, nachází se v místě předpažbí, 6.1.1, 6.2.5, 4.2.1, 6.4.1, V, viz klín, kopyto, podpěrka

žlutý, o lehkých diabolách váhy 0,520 g distribuovaných v krabičkách se žlutým polepem, 6.1.2, 6.2.2, 4.2.1, 6.4.1, V, viz lajtky, lehký

ZÁVĚR

Zkoumání sociolektů je v lingvistice považováno stále za aktuální téma, neboť jde o pohotově a často spontánně dotvářené útvary jazyka obohacující podstatnou měrou slovní zásobu.

Předmětem práce bylo získat vzorek sociolektismů ze střeleckého prostředí, toto prostředí charakterizovat, tento vzorek následně klasifikovat a vytvořit slovník.

Pro sběr dat jsem využila dotazníkovou metodu, excerpci z odborné literatury a metodu poslechovou. Dotazník (viz příloha č. 2) vyplnilo celkem 28 respondentů, 14 žen a 14 mužů, z toho 21 členů seniorské reprezentace a 7 členů dorostenecké reprezentace, hodnotících svou úroveň jako amatérskou. Využití všech těchto metod vedlo k zisku 222 sociolektismů. Získaný jazykový materiál byl analyzován z jazykových aspektů, zaměřených na rovinu morfologickou a lexikologickou, a mimojazykových aspektů zkoumáním pohlaví a karierní úrovně.

Při tvorbě slovníku jsem postupovala následovně. Získaný jazykový materiál jsem rozdělila je jednoslovné a víceslovné lexémy. Jednoslovné lexémy jsem nejprve rozřadila podle slovnědruhovné příslušnosti na substantiva, adjektiva a verba, dále byla určujícím kritériem příslušnost k patričné sémantické skupině na názvy osob, názvy střeliva, názvy zbraní, názvy částí zbraně, názvy příslušenství ke zbraní, názvy střeleckého vybavení a pomůcek, názvy místní, názvy vybavení střelnice, názvy disciplín, soutěží a střeleckých poloh, názvy dějů, názvy vrcholových středisek, organizací a související a názvy ostatní. Následně jsem dělila názvy podle způsobů tvoření vymezením transformačních a transpozičních postupů a podle významových vztahů synonymie nebo polysémie (toto třídění ovšem již bez ohledu na rozdělení na jednoslovné a víceslovné lexémy). Na konci každého hesla jsem označila zdroj sběru, jelikož některá byla excerpována z literatury, ostatní zaznamenána dotazníkovou metodou a poslechovou metodou přímo v terénu zachycující spontánní projevy uživatelů slangu.

V úvodu práce jsem stanovila tři hypotézy. Předpokládali jsme, že převažují jednoslovná pojmenování nad víceslovnými. Tato hypotéza se potvrdila, jelikož sebraný jazykový materiál obsahoval 12 víceslovných lexémů a 210 jednoslovných lexémů, což vede k závěru, že v případě sportovní střelby lze hovořit o profesionální mluvě charakteristické důrazem na dorozumivací funkci a jednoznačnost.

Druhá hypotéza vzhledem k charakteru prostředí a druhu komunikace poukazovala na malé množství sloves. I tato hypotéza se potvrdila. Slovesa byla mezi sesbíranými výrazy zastoupena ještě méně než přídavná jména počtem 16 sociolektismů. Mimo jiné však lze konstatovat, že verba na rozdíl od substantiv a adjektiv zaznamenávají určitou míru expresivity.

Poslední hypotéza vychází z pozorování nižšího výskytu homonymie než synonymie. Hypotéza se opět potvrdila, jelikož homonymie se v získaném jazykovém materiálu v podstatě nevyskytla. Vymezené polysémní lexémy spolu geneticky i sémanticky souvisí, např. *šedesátka* – 1. závod 60 ran vzduchová puška vstoje, 2. závod 60 ran vleže z malorážové pušky. Tento závěr významně souvisí se střeleckým prostředím, v němž musí být komunikace rychlá a jednoznačná.

Z hlediska slovotvorných postupů byla nejproduktivnější derivace tvořící více než padesát sociolektismů, u více než čtyřiceti sociolektismů se uplatnila univerbizace. Hojná část byla tvořena skládáním, méně ostatními slovotvornými postupy. Neslovotvornými postupy rozumíme přenesení významu silně zastoupené metaforizací tvořící téměř sedmdesát sociolektismů. Metonymizace a přejímání se vyskytovala přibližně ve stejné nízké frekvenci.

Mezi sémantickými skupinami byly nejpočetněji zastoupeny názvy střeliva (*eleje, erka, lajtky, sypačky*), názvy zbraní (*fajka, henelka, tauka, valtrovka*), dále pak názvy střeleckého vybavení a pomůcek (*bulík, klokanka, stromečky*) nebo názvy disciplín, soutěží, poloh (*mistrák, kontrolák, světák*). Naopak nejméně výrazů jsem zaznamenala ve skupině názvů dějů (*námačk, odskok*) a názvů částí zbraně (*komůrka, závěr*).

V neposlední řadě jsem zkoumala významové vztahy synonymie a polysémie. Významový vztah synonymie byl zastoupený více než čtyřiceti synonymními řadami, z toho nejdelší měla až pět členů (třípolohový závod 3x40 ran – *královská, polohovka, třikrát čtyřicet, třípolohovka, velkéj standart*). Synonymní řady se čtyřmi, třemi nebo dvěma členy byly zastoupeny rovnoměrně.

V porovnání s doposud jediným záznamem o střeleckém slangu lze v souvislosti s vývojem sportu pozorovat také vývoj pojmenování. Řada výrazů uvedených v publikaci Marie Terčové se v dnešní době již neužívá, např. *akutolky, bělice, centrová padesátka, dostat kalibr, gagarin, chlupatá, jít na flintu, kukr, rudohvězdák, ufiknout lauf, utopit mouchu, žofrejka*, atd. Podstatný rozdíl shledáváme i v oblasti tvoření slov. Dříve bylo

hojně užíváno víceslovných pojmenování, přičemž dnes je cílem ekonomičnost a jednoznačnost pojmenování jednoslovným lexémem. Nejfrekventovanější způsoby tvoření slov jsou ovšem obdobné – z transpozičních postupů jde o metaforizaci, v případě transformačních postupů jde o odvozování a nově o univerbizaci. Je zajímavé, že vzhledem ke stáří sociolektu se téměř neobjevují germanismy, nacházíme pouze dva doklady (*lauf*, *filc*). V souvislosti s rychlostí komunikace pozorujeme nízký počet expresivních výrazů. Kvůli přirozenému a neustálému vývoji sportu předpokládám, že bude docházet k zanikání některých slov, ovšem vzhledem k neustálému technickému pokroku a snaze o zatraktivnění střelby pro veřejnost vytvářením nových disciplín budou sociolektismy i nadále přibývat.

RESUMÉ

This thesis examines the current shooting slang with the aims of gathering a large enough sample of linguistic material and a compilation of a dictionary suitable for all – beginners, professionals, and for public use. The theoretical part deals with characteristics of stratification of a national language. Furthermore, it analyzes sociolect as a term superior to slang, jargon and professional slang. Following are the types of slang creation with the use of transforming and transpositional approaches including semantic relationships while also defining a slang environment. The introduction presents methods used in data collection which served as a foundation for the further selection of more than 200 sociolectisms. From this point on, the material was analyzed and then was created a dictionary morphologically, semantically and lexically defining every sociolectism.

After finishing the practical part were the results of the research compared with excerpted literature which pointed out the fact, that the old expressions are used less over time and the new expressions arise, which is only natural for the sports slang. An effort in pursue of un-ambiguity and language economy is also apparent, which is typical for a professional slang which is the shooting sociolect considered to be. The results of the analysis of the linguistic material are mentioned in the conclusion and are also processed in the end, alongside the results of the previous hypothesis.

SEZNAM LITERATURY

BRYCH, Jan. *Sportovní střelba*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1582-0.

BRYCH, Jan, JANOŮŠEK, Ladislav a PARKAN, František. *Historie střelectví z ručních palných zbraní: střelecké soutěže, spolky, disciplíny, organizace od 14. století do současnosti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. 153 stran. ISBN 978-80-246-3865-2.

GREPL, Miroslav a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Kapitoly o sociolektech a sociolektologii*. Poznań: Instytut Filologii Słowiańskiej. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2012. 122 s. ISBN 978-83-63090-08-1.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. 1. vyd. Ostrava: Profil, 1988.

HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. 2. dopl. vyd. Ostrava: Profil, 1981. 214 s.

HUBÁČEK, Jaroslav a LOTKO, Edvard. *Výběrový slovník českých slangů*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003. 250 s. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity = Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis; č. 146/2003. ISBN 80-7042-629-2.

HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. 3., rozš. vyd. Praha: Maxdorf, ©2009. 501 s. ISBN 978-80-7345-198-1.

CHÝLOVÁ, Helena, ed. *Sborník přednášek z VII. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-25. září 2003*. 1. vyd. v Plzni: Západočeská univerzita, 2005. 128 s. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 80-7043-359-0.

CHÝLOVÁ, Helena, ed. *Slang a argot: sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008*. V Plzni: Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, 2008. 107 s. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 978-80-7043-764-3.

KARLÍK, Petr, ed., NEKULA, Marek, ed. a PLESKALOVÁ, Jana, ed. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN - Nakladatelství Lidové noviny, 2002. 604 s. ISBN 80-7106-484-X.

KLIMEŠ, Lumír. *Komentovaný přehled výzkumu slangu v Československu, v České republice a ve Slovenské republice v letech 1920 - 1996*. 1. vyd. Plzeň: Pedagogická fakulta Západočeské univerzity, 1997. 47 s. ISBN 80-7043-217-9.

KLIMEŠ, Lumír, ed. *Sborník přednášek z V. konference o slangu a argotu v Plzni 7.-9. února 1995*. V Plzni: Pedagogická fakulta ZČU, 1995. 170 s. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 80-7043-181-4.

KLIMEŠ, Lumír, ed. *Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15.-16. září 1998*. V Plzni: Pedagogická fakulta ZČU, 1998. 154 s. Sborník Pedagogické fakulty Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 80-7043-230-0.

KLIMEŠ, Lumír. *Západočeská vlastivěda*. Sv. 2. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1992. 269 s. ISBN 80-7088-059-7.

KOL. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3.vyd. Praha: Academia. 2007.

PLESKALOVÁ, Jana et al. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007. 683 s. ISBN 978-80-200-1523-5.

Elektronické zdroje

Anenské patenty [online]. [cit. 2021-06-28]. Dostupné z:
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Anensk%C3%A9_patenty#cite_note-3>

CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/>>

Naše řeč [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>>

Stratifikace současné češtiny [online]. [cit. 2021-04-15]. Dostupné z:
<<https://www.phil.muni.cz/linguistica/art/krcmova/krc-012.pdf>>

PŘÍLOHY

Příloha č.1

Seznam zkratk

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

dok. – dokonavý vid

expr. – expresivní výraz

f. – femininum

fr. – frazeologismus

FTVS UK – Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy

i. – interslangismus

ISSF – I nternational Shooting Sport Federation (Mezinárodní střelecká federace)

m. – maskulinum

n. – neutrum

např. – například

ned. – nedokonavý vid

resp. – respektive

tj. – to jest

tzv. – tak zvaný

V – vlastní sběr

Z – zdrojem článek Marie Terčové

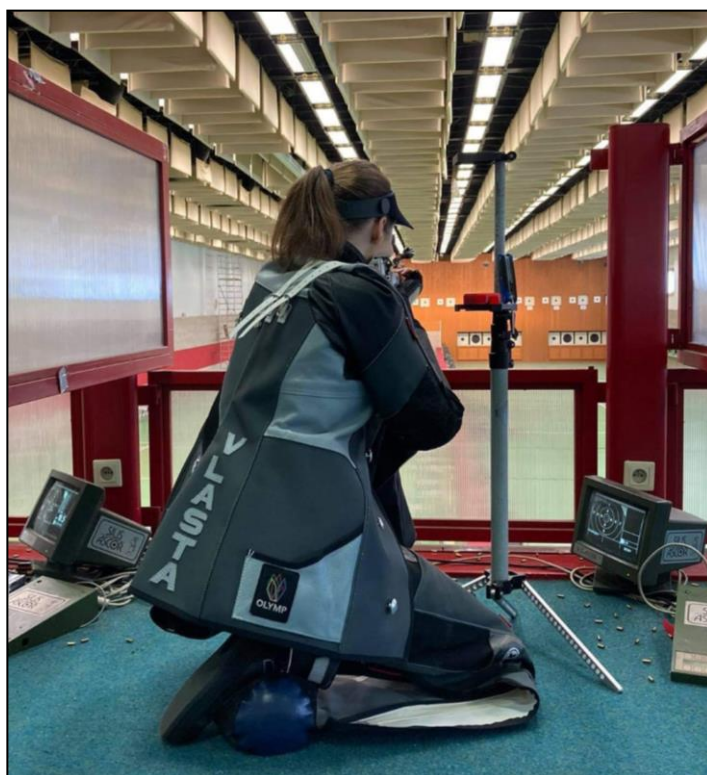

Příloha č. 2

Fotografie střeleckých poloh při různých disciplínách, na různých střelištích, s patřičným vybavením.

1. Poloha vleže při střelbě z malorážové pušky, střelba na papírové terče ze vzdálenosti 50m (foto: autorka práce, 2015)

2. Poloha vkleče při střelbě z malorážové pušky, střelba na elektronické terče ze vzdálenosti 50m, střeliště (*galerka*) se nachází uvnitř haly ASO Dukla Plzeň (foto: Lucie Brázdová, 2021)

3. Poloha vstoje při střelbě ze vzduchové zbraně ze vzdálenosti 10m s využitím špítů – posuvného mechanismu pro papírové terče (foto Eva Dušková, 2015)

Příloha č.3

Výzkum střeleckého slangu – dotazník

1. Střelnice, vybavení, prostory:

1.1 Střelnice

Používáte některá z uvedených označení střelnice na vzdálenost 10m? Pokud znáte jiná, uveďte.

vzduchovka

vzdůša

jiné:

Používáte některá z uvedených označení střelnice na vzdálenost 50m? Pokud znáte jiná, uveďte.

malorážka

padesátka

hala

jiné:

Jaký výraz použijete pro označení místa, z něhož provádíte střelbu?

stav

čára

lajna

jiné:

1.2 Vybavení a prostory střelnice:

Napište Vámi používaná slangová označení:

střelecká podložka:

prostor pro výměnu terčů:

střeliště:

2. Zbraně, střelecké vybavení a střelivo

2.1 Zbraně

Slangově popište vyznačené části malorážky.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)
- 5)
- 6)
- 7)
- 8)
- 9)
- 10)
- 11)
- 12)

U následujících předmětů použijte slangová pojmenování:

vzduchová kartaše:

přepouštěcí ventil:

irisová clona:

polarizační filtr:

Jaké znáte výrobce zbraní, a jak jednotlivé zbraně nazýváte? Např. Anschütz – „Anča“

2.2 Střelecké vybavení

Jakým slangovým výrazem nazýváte uvedené předměty?

střelecký kabát z materiálu evotex:

váleček pro střelbu vkleče:

střelecká rukavice z klokaní kůže:

střelecké spodní prádlo:

2.3 Střelivo

Jakým slangovým výrazem nazýváte uvedené předměty?

vystřelené diaboly, popadané pod terči:

těžké diaboly:

lehké diaboly:

prázdná nábojnice:

projektil:

Jak nazvete slangově děj, při němž se diaboly vysypou z krabičky na zem? Co se s nimi stane?

Jakým slangovým výrazem nazýváte uvedené střelivo?

diaboly:

kulové náboje:

Jaké znáte druhy nábojů a jak je nazýváte? Např. ELEY Tenex – „červený“

3. Terč, vlastní střelba

3.1 Terč

Víte, co jsou to špíty? Pokud ano, popište.

U následujících výrazů uveďte slangová pojmenování.

papírový terč:

elektronický terč:

rám terče:

Jaký výraz použijete pro označení středové desítky?

3.2 Vlastní střelba

Během střelby došlo k defektu kulového náboje. Zpravidla je tento děj doprovázen neobvyklým zvukem při výstřelu. Co se s kulí slangově stalo? Např. plivla

Pokud střelec míří přespříliš dlouho, co dělá?

Jakým slangovým výrazem nazýváte osobní rekord?

Použijte slangová pojmenování:

střelba vleže:

střelba vkleče:

střelba vstoje:

4. Disciplíny a závody

Jakým slangovým výrazem nazýváte uvedené disciplíny?

VzPu 30:

VzPu 40:

VzPu 60:

SM/LM 60:

SM 3x20:

SM/LM 3x40:

Co podle Vás znamenají uvedené zkratky? Pokud je to možné, použijte slangové označení.

KZR:

MČR:

ME:

MS:

SP:

Co podle Vás označuje „pout’ák“?

5. Střelecké pomůcky a vybavení

U následujících předmětů použijte slangová pojmenování:

střelecká taška:

měkký obal na pušku:

střelecký stativ:

imbusový klíč:

nástavce:

střelecké dioptrické sklo:

6. Ostatní

U uvedených příkladů použijte slangová pojmenování:

Český střelecký svaz:

zbrojní průkaz:

evropský zbrojní pas:

smluvní sportovec:

střelec, který např. nepochází z plzeňského klubu (bydlí v Brně), ale aktuálně jej reprezentuje:

„A“ reprezentace:

„B“ reprezentace:

„C“ reprezentace:

česká reprezentace:

sportovci zařazení do vrcholového střediska:

sportovci nezařazení do vrcholového střediska:

vrcholové středisko:

Pokud Vás napadají ještě jiná slangová pojmenování, která nejsou v dotazníku zmíněna, prosím, uveďte: